

Geloofs-liederen, dat is de Heidelbergsche ende Nederlantsche catechismus

Volkerus van Oosterwyck

bron

Volkerus van Oosterwyck, *Geloofs-liederen, dat is de Heidelbergsche ende Nederlantsche catechismus*. Jacobus van der Beek, Delft 1666 (herdruk)

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/oost026gelo01_01/colofon.php

Let op: boeken en tijdschriftjaargangen die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn. Welke vormen van gebruik zijn toegestaan voor dit werk of delen ervan, lees je in de [gebruiksvoorwaarden](#).

***Opdragt. Aen den Godvruchtigen, Hoogh-geleerden en seer
Voorsienigen Heer, D.D. Johannes Hoornbeek,***

***Professor inde H. Godts-geleertheydt, en Dienaer des Godlijcken Wordts
tot Leyden.***

Mijn heer,

Eer dat ick aen dit werck of Hant of Vinger sloeg,
En 't Heydelberghs Kleynoot in Sangen overdroeg;
Hebt gy my ernstelijck daer toe de spoor gegeven
En wiert alsoo daer van het alder-eerste leven,
Wie, dan die 't beter sal bewaren tegen 't Graf
Als hy, die 't alder-eerst den geest en adem gaf?

U Eerw:

Dienst-vvillige Mede-broeder
in Christo.

Vol: ab Oosterwijck.

Voor-reden. Aen den Christelijcken Zang-lievenden Leser.

DAt ick ondernomen hebbe de Heydelbergsche ende Nederlantsche CATECHISMVS op Zangh-maet te stellen, is van my niet gheschiet uyt een ydele glory, om quansuys, yet te willen doen, dat mijns wetens, tot noch toe niemant gedaen heeft, (vermits ick van gevoelen ben, dat in dese vruchtbare Poëtische eeuwne oneyndighe Geesten zijn, die soose maer over dit subject, de Pen op het Papier hadden gestelt, sy sulcx al veel gheluckigher en beter soudē hebben ghedaen als ick,) maer, voor Eerst, om door mijn exempel andere wacker en gaende te maecken, oft waer, dat dese en de volgende tijden daer door 't gheluck mochten verwerven, van een soet-vloeyender en aengenamer Rym-CATECHISMVS te verkrijgen, als dese die ick u jegenwoordigh ter handt stelle.

Ten Tweeden, uyt een heylige Aemulatie ende jalousie, vermits ick sag dat de Paepsche Leraren om hare jeugt te onderwijsen, inde Fondamenten en gronden van hare Superstitieuse Religie, oock daer toe ghebruycken het middel van die op Zangh-Rijmen te stellen; waer in op dat onse jeught oock gedient mocht zijn, en geen reden hebben van klagen, ick der selver voetstappen in desen hebbe ghevolgt.

Ten Derder, door de ernstige Expostulatiē en begeerten van dese en gene goede vrienden, die van ghevoele

waren dat daer uyt voor de jonge jeugt, en Zangh-lievende Christ-Gelovighen, een merckelijcke goede vrucht te verwachten stont, het welcke soo het soo geluckt, ick mijnen arbeydt sal achten seer wel besteet te zijn; Soo niet, ick sal my troosten met mijn goet en Christlijck ogemerck dat ick daer in hebbe gehad, de bevorderinge van uwe Zaligheydt, en 't vermaeck van uwe Zielen.

Vaert vvel in Christo Iesu onsen Heere.

Aen de Lief-hebbers van de Waerheydt En Geestelijcke Gesangen.

Siet hier met Goddelijcke koorden
Het Voorbeelt der Gesonde Woorden
Te saem gestrengelt in 't Musijck
Van den geleerden Oosterwijck.
Hier hoort men een recht wijze vrager,
Hier siet men een geluckigh Iager,
Een Vrager die de wijsheyt soeckt,
Een Iager die het Wilt verkloect,
Een Iager die (als d'oude Rotsen
Der menschen sangh weeromme botsen)
Steets weder-galmt met kloeck bescheyt
De Leere der Godtsaligheyt.
Singht, ofte leest, naer u behagen,
't Geen u d'Antwoorden, en de Vragen
Voorstellen tot Geloov' en deught,
En blijft in uwen Godt verheught.

A. Bornius.

Op de *Seer stigtelijke* Geloofs-liederen,

**Van mijn Eerwaerde en seer waerde Mede-Broeder D. Volkerus ab
Oosterwyk, Predikant tot Delf.**

MOgt oit een deftig Hooft, wiens Kerk-hofs bloemen bloeyen,
Met *Kinder*-werk sig moeyen?
Of was 't oit regte deugd
Dat een eerwaardig Man ging singen met de Ieugd?
Dit is nogtans de lust van mijn geliefde Vader,
Die vergt sijn zang-rijms-ader
Soo 't schijnt, dit *Kinder*-werk;
Dog dunkt 'et u wat vremdt, sie op sijn ogemerck:
Hy wist der *Kind ren* nut, hoe nodig dat 'et ware,
Dat selfs die teere jaren
Wierd ingedrukt de Leer,
Gelijk in buygzaam leem, van haren Hemels-Heer.
Hy wist ook haren aart, en hoe beswaart haar sinnen
Tot sulx zijn in te winnen;
Maer hoe haer hert meest haakt,
Na die haer met een spel of Liedeken vermaakt.
Om dan die soete schaar met vreugd ter deugd te stigten,
So tijd hy aan het digten,
En keert haar *Kinder*-vreugd,
Soo tot een middel om van wijs heyt en van deugd.
Vast schrijvende met lust, en onder schijn van singen,
De heerlijkste dingen

In't teere herten-bladt
Van 't Volkje, dat voor heen geen leerens lust en hadt:
Dat dring t'er dan vast in, en blijft'er door gesangen
Veel kragtiger in hangen,
Dan oft'er door de Wet
Van 's Ouders hoog-ontsag met dwang was ingeset;
En leert vast soo de Ieugd met vreugd de vaste gronden
Van beyde Gods Verbonden:
Ia 't leeren dunkt haar niet,
Om datse nu haar les in spel verandert ziet.
Wel aan dan, Kinder-schaar, aan't singen en aan't leeren,
Om kennis te vermeereren!
Wie heeft'et oit verveelt,
Die quelende soo leert, en leerende soo queelt?
Wel aan dan, Kinder-Schaar, erken hier uwen Digter!
Uw' lieven zielen-stigter;
Al zijn zijn hairen grijs
Hy schaamt sig egter niet dit *Kinder*-onderwijs.
Ia agt hem des te meer. om dat zijn grijse sinnen
U nog soo seer beminnen;
Dat hy zijn diere tijdt
Nog geern besteden wil tot uwes ziels profijjt.
Hy kost wat hoogers doen: sijn Hemelsche gedagten
Die hebben meerder kragten,
Als tot dees *Kinder*-leer;
Maer neen, hy zoekt hier meer uw' voordeel, als sijn eer.
Dit doet hem ook soo laag tot uwe eenvoud dalen,
Hy spreekt geen vremde talen;
Maer rijmt na uw' begrip,
Op dat door 't hoog gewier, de keest u niet ontslip.
Wat, denkt hy, mag een worm soo na de wolken treden?
Als of 't geswetz van reden
't Gansch nedrig Christen-oog
Oit regt van d'aard verhief, en na den Hemel toog.
Wat mag men dog de glimp van d'eelste pronk der woorden
Met veel getoys omboorden!
Is 't niet genug verciert,

Dat d' Opper-Redenaar ons uyt den Hemel stiert?
Hy zoekt dan, *Kinders*, maer uw' leer-werk te verligten,
Niet, door hoog-swayend digten,
't Ontfutz'len u 't verstant,
Van 't geen soo nodiglijk dient in uw' ziel geplant
Dit moet dan ook nog al, tot meerder roem hem strekken,
En u tot dank verwekken:
Voor my, ick weet geen stof
Om waardig te voldoen den eysch van sulken lof,
Ook kan zijn nedrig hert 't veel prijzen niet verdragen,
'k Sou 't anders ook nog wagen:
Maar 'k vveet, hy schat dat minst,
Dog agt zijn grootste roem de grootste zielen-vvinst.

G. Saldenus.

**Op de Gesangen Over de Vragen en Antwoorden Van den
Heydelbergschen Catechismus,**

**Gedicht door *d'Eerwaerdige, Godsalige, Hoogh-geleerde D. Volckerus ab
Oosterwyck, Predicant tot Delf.***

SOo gaat de Godsvrucht voort, en Volckerts yver-geest
Verschaft weer nieuwe stof van keurelijcke toonen,
En heyligh maat-gesangh, voor die op *Zion* woonen,
Uyt 't *Heydelberger*-boeck, wel kleyn, maar vol van keest
 En pit van Godts-geleertheyt.
Soo staat sijn deugt noyt stil, soo heeft sijn Pen noyt rust,
Maar ylt met rijm en sangh sijn *Israel* te stichten,
En *Stons* Borgery met Keur van Heyl'ge Dichten,
Gedichten, niet beswalckt met vleeschelijcke lust
 Van enckeke verkeertheyt;
Waar hert en ziel van walght van een die *Christi* bloet
En *Geest* gereynight heeft van snoode vuyligheden
En sondens-mis bedrijf, en ciert met heyligheden.
't Is vry een beter stof, 't is ver het hooghste goet
 Dat ymant oyt hier kende,
't Welck *Oosterwijck* opdischt. Sijn soetste Poësy

Leert *Adams* sonden-schaar het noodigh *Dry-tal* melden
Van *Ramp*, en *Heil*, en *Danck*, en hoe men sal vergelden
Den LOSSER danckbaarheid met blijde Melody
Voor 't redden uyt d'elende.

Dit *Duytsche* Kort begrijp en sinrijck Formulier
Van wel-gestelde Leer, en recht gesonde Woorden,
Was menighmaal vertaalt in vremde spraack, en hoorden
Al overlangh en *Grieck*, en *Moor*, en *Arabier*,
En blinde *Indianen*.

Nu wort het opgedischt in dicht en hooger trant
Van soete Rymery en *Seraphijnsche* zangen
Voor 't recht hervormde Volck, wiens hert en ziel verlangen
Na d'*Heydelberger* Leer, in spijt van *Remonstrant*
En *Paapsche Italianen*.

Soo gae de Swane-schaft van VOLCKERT OOSTERWIJCK
Al voort, en houw noyt op, maer brengh noch meer gerechten
Van diergelijcke saus, en spijs der oprechten,
Doorsult met heyligheyt, tot dat sijn pen beswijck,
Door hemelsche verplaetsingh.

C. Bosch.

V.D.M. tot Maaslant.

**Op de Catechismus, *In Dicht- en Sang-Mate* gebragt Door den
Eerwaardigen, Godtvruchtigen en Hooggeleerden Heer, Volckerus
van Oosterwyck.**

Getrouw Herder der Gemeinte Delf.

+ALs Godt sijn Volck wel ondervvijsen vvou,
Geboodt hy, dat het Mose vaerdig sou
Beschrijven in een Liedt, op dat sijn Leer
Haer herten buig en overtuig te meer.
Want siend', hoe dat het menschelik geslacht
Soo svvaerlick vvierdt tot ondervvijs gebracht,
Heeft by de Leer, en haer nootsaeklikheit,
Gevoegt de Sang, en haer vermaeklikheit.
Dat elk dan ook dien vvaerden Dichter prijs',
Die ons alhier het *Christ'lik onderwijs*,
't Welk Neerlandt sticht van eeuuv tot eeuuv; soo schoon
Stelt in Gesang op allerhande toon.
Men *vraeg'* hier nu en *antwoord'* onvermoeit;
Vermits de lust door Sang- en Dicht-maet groeit.

W. Sluiter.

Ecclesiae Eibergensis Pastor.

+ Deut. 31.
vers. 19.

**Aen de Eerwaerde, Hoogh-gheleerde ende Godsalighen D. Volckerus
van Oostervyck, Over de Heydelbergsche Catechismus,**

Door sijn E. E. op sangh-maet gestelt.

O Hoogh-geleerde *Oosterwijck*,
Die onlancks (als gevviide Tolck)
De Dochteren van Sions Rijck,
Betreurde, en haer' tranen molck;
Wanneer u Geest (vol vvéén) door 't singen,
De broste herten deed' ontspringen.

Nu vvisselt gy de droeve Luyt,
Van Ieremias jammer-trant,
Aen ziel-bekoorelijker Fluyt;
En streelt het alder-puurst verstant
Met puyck van *Heydelberghs* ' Orak'len,
Gehuvvt aen 's Levens vvisse schak'len.

Dit noopt de Ieught (op Sangh-lust heet)
Die quelend' spelend' onvermoeyt,
(Eer datse 't selv' noch merckt of vveet)
Geloofs-zaed queeckt; en bloeyt en groeyt
In suyv're vrught'; ontfanght den Stempel,
Ter eer', en stichtingh van Godts Tempel.

Soo hoed, en voed g' uvv' vvaerde Schaer;
Uvv' Vraegh-Baeck streckt haer Scherm en Schild,
En zege-speer, en Beuckelaer,
Daer d' Afgrondt al 't gevvelt op spildt.
Man Gods, mijn Sangh-Geest kust u dichten,
En vvenst om meerder sulcke Lichten.

Q. Kleyn-ove.

Aen den *Sangh-lievenden* Leser, Van dese *Geloofs-Lieder*en.

HET Heydelberger Boeck,
't Geen schier in elcken hoeck,
Des Werelt wert gevonden,
En d' Volcken al te mael,
Een yder in zijn Tael,
Al over-langh verstonen,

Dat kort', doch wichtigh werck,
Dat Christi lieve Kerck
Gestichtet heeft soo lange,
Wort in een ander' staet
Gestelt, op Toon' en Maet,
En Hemelsche Gesangen.

Hier wordt gestelt ter handt
Aen kloecke van verstant,
En swacker Leerelingen,
Een heerelijcke stoff',
Om tot Godts eer en lof,
Seer stichtelijck te singen.

Den wijsen OOSTERWIJCK
Wist wel, hoe lichtelijck

Des menschen herde sinnen,
Oock buyten alle dwangh,
Door aengename sangh,
Ter deughden zijn te winnen.

Hy sagh aen d' ander' kant,
Al meenigh gauw verstant,
In Paepsch' en and're Kercken,
Die 't herte van de jeught,
Door soete sangh-geneugd',
In kettery verstercken.

Dit heeft zijn yver-geest
Bewogen alder-meest,
Om oock de eerste stucken,
En leeringen der deught,
De herten van de jeught,
Door sangen in te drucken.

Hebt gy dan singens lust,
Hier kanse sijn geblust,
Hier hebt gy keur van Toonen;
Singt met een reyn gemoet,
En wilt oock voor dit goet
Hem danckbaerheyte beloonen.

Soo sal hy noch al meer
Van sulcke soete Leer
En sangen voor ons schrijven,
Als onse sangh-lust groeyt,
Sijn yver onvermoeyt
Sal ons noch verder stijven.

C. Van Heusden.

De I. Sondagh.

Op de Wijse, van O Heere Davids Soon &c. Of De Werelt als ick sterf &c.

I. Vraghe.

***I Welck' is dijn een'gen Troost in leven end' in't sterven,
Op dat ghy 't eeuwig goet hier namaels moogt be-erven?***

Antvvoorde.

Dat ick met Lijf en Ziel mijn eygen niet en ben,
Maer voor mijn eygendom mijn trouwen Jesum ken,
2 Die met zijn dierbaer bloet, voor alle mijne sonden
Volkomen heeft betaelt, en van des Satans wonden
En tyranny verlost; Oock soo aen my verlooft,
Dat sonder hem, geen hayr kan vallen van mijn hoofd;
3 Jae, maeckt, dat alle dingh my dienen moet ten beste,
En tot mijn' Zaligheyt gedyen op het leste;
Waerom hy door zijn Geest my oock dies seker maeckt,
En dat mijn ziel voor al tot zijnen dienst ontwaeckt.

2 Vraghe.

***4 Maer, wat staet u voor af nootsaeckelijck te weten,
Op dat ghy onbeschroomt, en met een goet Geweten,
In desen heyl'gen troost recht hartelijck verheught,
Hier leven, en oock hier godzaligh sterven meught?***

Antvvoorde.

5 Hoe groot mijn' sonden zijn, en alle mijn' ellenden:
Hoe dat ick van dien ramp, voor dit mijns levens ende
Verlost, en vry gestelt sal werden heel en al:
En dan, hoe 'k Godt daer voor recht danckbaer wesen sal.

Het Eerste Deel. Van 's Menschen Ellende.

De II. Sondagh.

Op de Wijse van de 10. Geboden, Of Soo Christelijcke Jongelingen, &c.

3. Vraghe.

1 Waer uyt ken j' uvv' ellendigheden?

Antwoordt.

Uyt Godes Wet, die hy wel eer
Door Moses gaf; de Wet der Zeden,
Voorsien met majesteit en eer.

4 Vraghe.

2 Wat eyscht de Wet der Tien Geboden?

Antwoordt.

Dat leert ons Christus, als hy seyt,
Gy sult den Heer, den Godt der Goden
Met al wat aen of in u leyt,
3 Van ganscher harten, ende krachten,
Van ganscher Zielen, en Gemoet,
Veel meer als alle dingen achten,
En lieven boven alle goet;
4 Dit is het Eerst' en hoogst' gepresen
Van al wat Godt u heeft geboon;
Het Tweede zweemt na 't eerst in wesen,
En gaet als op den selven toon;
5 Uw' Even-mensch, hoe oock geheten,
Lieft, als u selven heel en al;
Dus hangt de Wet, en de Propheten,
Aen twee Geboden in getal.

5. Vraghe.

6 Kont ghy dit al volkomen houden?

Antwoordt.

O neen; Soo verr' ist daer vandaen,
Dat, als ick doe, gelijck ick soude,
En nevens Gods Gebodt ga staen,
7 Soo sie en merck ick t' aller uren,
Dat ick mijn Even-mensch, en Godt,
Geneygt ben t' haten van natuuren,
En t' overtreden zijn Gebodt.

De III. Sondagh.

Op de Wijse van den 23. Psalm.

6. Vraghe.

1 Heeft Godt den Mensch dan soo verkeert geschapen?

Antvvoordt.

Neen; want hy heeft hem ingedruckt zijn Wapen,
Sijn Evenbeelt; op dat hy zijnen Heere
Recht kennen souw, lief hebben, vreesen, eeren,
Om zalighlijck altijd met hem te leven,
En voort en voort hem prijs, en eer te geven.

7. Vraghe.

2 Van vvaer komt dan dien boosen aert en zeden?

Antvvoordt.

Uyt Adams val, en 't willigh overtreden
Van Godts gebodt, daer hy met zijn Egade
In 't Paradijs toe viel, en, ons ten quade,
Soo vast aenhangt, en 't goed' soo is verlooren,
Dat yder een in sonden wert gebooren.

8. Vraghe.

**3 Hoe? sijn wy dan door d'Erfelijcke sonden
Soo gansch en gaer verdorven, en geschonden,
Dat vv' in den gront onnut sijn tot het goede,
En maer bequaem om alle quaet te broeden?**

Antvvoordt.

Ja doch, ten sy wy, met Gods uytverkooren,
Hier werden door zijn Geest op nieuws herbooren.

De IV. Sondagh.

**Op de Wijse van den 24. Psalm. Of, Gy Dochters Zions weest verheugt,
etc.**

9. Vraghe.

**1 Doet Godt hem dan geen ongelijck,
Dat, 't geen' hem is ondoenelijck,
Hy van hem eyscht in sijne Wetten?**

Antvvoorde.

Geensins, want Godt had hem als doen
Geschapen, dat hy 't konde doen,
Wanneer hy op zijn stuck maer lette,

2 Dan, door des Satans listigheyt,
 En enckele moetwilligheyt,
 Heeft hy sich selven, en 't Geslachte,
 Daer hy de stronck af was en 't hooft,
 Van sulcken schoonen beelt berooft,
 En neer gestort in pijn en klachten.

10 Vraghe.

**3 Wil Godt die Ongehooorsaemheyt,
 En grouvvelijck' Afvalligheyt,
 Soo sonder straffe laten heên gaen?**

Antvvoorde.

O neen; want over 't errif quaet,
 En 't geen' hy daeglix noch begaet,
 Wil hy, vertoorent, hem aen tween slaen;
 4 Ja straffen boven dien, hier na
 Met 't eeuwigh vier, en ongena,
 Met schrick, en een oneyndigh beven,
 Want doch, na dat de Wet het noemt,
 Vervloeckt is hy, en gansch verdoemt,
 Die niet voldoet, 't geen is geschreven.

11. Vraghe.

5 Is Godt dan geen barmhertigh Heer?

Antwoorde.

Ja trouwens; maer bedenckt dit weer
 Dat hy oock is op 't hoogst' rechtveerdigh,
 En dat zijn strenge recht gebiet,
 Dat, 't quaet dat tegen hem geschiet,
 Gestraft werd' met de straf hem weerdigh,
 6 Dat is, met sulcken straf en pijn,
 Die in der eeuwighheyt sal zijn,
 En nu, noch immermeer verdwijnen:
 Een straf, waer door hy 't schoone licht
 Van Gods verquickend' Aengesicht,
 Noyt zien en sal, maer d' Helsche pijnen.

Het Tweede Deel. Van des Menschen Verlossinge.

De V. Sondagh.

Op de Wijse van de Engelsche Fortuyn, etc. Of, Uw' mont o Heer, is enckel soetigheyt, etc.

12. Vraghe.

**1 Vermits alsdan na Gods rechtveerdigh recht
Die straf, die voort en voort duurt, op ons legt,
Wat raet om die t' ontworst'len en t' ontgaen,
En weêr in Gods genaed' en gunst te staen?
Antwoorde.**

2 Godt wil vooral, dat zijn gerechtigheid,
En straff', die door de sonden op ons leyt,
Genoegh geschie, en suyver sy betaelt,
Of door ons selfs, of wie men daer toe haelt.

13. Vraghe.

**3 Maer kunnen wy doch, wy, wy arme bloen
Door onse munt, die schulden wel voldoen?
Antwoort.**

Geensins: want geen van ons daertoe en raect;
Maer wel, van dagh tot dagh meer schulden maeckt.

14 Vraghe.

**4 Is dan of hier of daer, 't sy hemelwaert,
Of waer 't mocht sijn beneden op de Aerd',
Geen Schepsel, dat Godt schiep, of sulck een Man,
Die dese schult voor ons betalen kan?
Antvvoordt.**

5 Geensins: want Godt en wil die quade schult,
Daer in wy zijn geraeckt door eygen schult,
Niet straffen, als in die, dies' heeft gemaect,
En hem zijn eer soo dieflijck heeft ontschaeckt:

6 Onmogelijk is 't oock, dat sulck een last,
Daer mee de mensch geduurig blijft belast,
(De tooren Godts, die eeuwich eeuwich is,
En brandt en blaect in nare duysternis)

7 Kan werden uytgevoert van sulck een man
Die noyt sich selfs van schult ontlasten kan:
Veel min dan, dat hy ons verlossen souw

Van 'tquaet, verdient door Godts geschonde trouw.

15. Vraghe.

**8 Wat Middelaer staet doch voor ons als dan
Te soecken, die ons vry van desen ban?**

Antwoorde.

Die inder daet een mensch is sonder schuld,
En onse straf kan dragen met gedult,

9 En groot van raedt, en meerder is in kracht
Als d' Eng'len Godts, en 't menschelijck Geslacht:
Dat is, die oock met een' sy ware Godt,
En Satans lift en tegenstant bespot.

De VI. Sondagh.

**Op de wijze van den 8. Psalm. Of, Gansch weynig sijn de dagen van mijn
leven, &c.**

16. Vraghe.

**1 Waerom moet hy doch sijn, sal't gaen naer wenschen,
Waerachtigh, en te saem rechtveerdigh mensche?**

Antvvoorde.

Om dat Godts Wet vereyscht, dat die natuur
Die schuldigh is, de straffen oock besuur,
2 En hy, die selfs Godts Wet hadt overtreden,
En sondigh was door alle zijne leden:
Ja, niet en deed' als vuyle sonden broen,
De schult niet kon voor andere voldoen.

17. Vraghe.

**3 Maer vvaerom moet hy noch beneven desen
IMMANUEL, dat is, Godt met ons vvesen?**

Antvvoorde.

Op dat hy mocht af-keeren 't hoogste quaedt,
En 't hoogste goet ons schencken met der daet:
4 Op dat hy, door zijns Godtheyts stercke schragen,
De gramschap Gods mocht aen zijn menscheyt dragen,
En ons voorsien met 't kleet der heyligheyt,
Daer 't eeuwich heyl in opgewonden leyt.

18. Vraghe.

**5 Maer vvie is doch die Midlaer, die te samen
Is mensch, en oock vvarachtigh Godt, de Amen?
Antvvoordt.**

Geen ander ist als Godes eygen Soon,
Geseten op zijns Vaders hoogen Troon,
6 Die ons van Godt de Vader is gegeven
Om namaels ewiglick door hem te leven
Tot wijsheyt, heyl, heul, en gerechtigheyt,
En wat meer dient tot onse zaligheyt.

19. Vraghe.

**7 Maer vvaer uyt vveet gy dat? uyt eygen driften?
Antvvoordt.**

O neen: Maer uyt des Euangelys Schriften,
In't Paradijs van Godt geopenbaert,
En namaels door de Vaderen verklaert,
8 Oock voorgebeelt door Arons offerhanden,
End' in het laetst' der tijt, door eygen handen
Van zijnen Soon, tot Midlaer ingehult,
Ten jota toe volkomelijck vervult.

De VII. Sondagh.

**Op de Wijse van den 8. Psalm. Of, gansch weynigh zijn de dagen van mijn
leven, etc.**

20 Vraghe.

**1 Maer vvorden s' al door Christum dan vveêr zaligh
Die door den val, en Adams schult, rampzaligh
Gevvorden sijn? dat vvoud' ick vvel verstaen,
Eer vvuy van dit, tot 't ander over gaen.
Antvvoorde.**

2 Neen: maer alleen die hem door 't waer Geloove
Sijn inge-ent, en vastelijck gelooven,
Dat alles wat hy oyt heeft uytgestaen,
Hy sulcx heeft tot haer zaligheyt gedaen.

21. Vrage.

3 Segt my, vvat is doch een oprecht Gelove?

Antwoorde.

't Is niet alleen een kennis en geloove,
 Waer door ick voor waerachtigh houd', en waert,
 Al wat Godt in zijn Woort heeft g'openbaert,
 4 Maer oock, een vast en sekerlick vertrouwen,
 Dat d'Heyl'ge Geest, wiens gaven noyt berouwen,
 Hier in mijn hart door 't Euangeli stort
 Dat and're niet alleen gegeven wort
 5 Vergevinge der sonden uyt genade
 Door Christi Kruys, (daer meed' hy was beladen
 Om 't mis bedrijf van ons) maer oock, dat hy
 De kracht daer van geschoncken heeft aen my.

22. Vraghe.***6 Wat heeft een Christen dan al te gelooven?******Antwoorde.***

Al wat aen ons de Schriften Gods belooven,
 Daer d'hey'ge leus van ons' Belijdenis,
 Een bondigh, end' een kort begrip van is.

23. Vraghe.***7 Hoe luyt dat doch?******Antwoorde.***

'k Geloof in God de Vader,
 Die Hemel, Aerd, en alles schiep te gader.
 In Jesum oock, die Christus is geseyt,
 Ons' Heer, zijn Soon van alle eeuwigheyt.
 8 Die van Gods Geest ontfangen, en geboorden
 Is, uyt de Maegt Mari daer toe verkooren,
 Veroordeelt van Pilaet, die hem veel leet,
 En eyndelijck de Doot van 't Kruys aendeed.
 9. Die oock is op den selven dagh begraven,
 En heeft de pijn van d' Hel, als d' Helsche slaven,
 Gedragen aen zijn ziel. Ten derden dagh
 Hy weer opstont uyt 't graf, en 't Son-licht sagh.
 10 Hy is daer na ten Hemel opgenomen
 Als Opper-Heer, tot dat hy weer sal komen,
 Om recht te doen aen aller menschen werck,
 Schoon haer nu dect of Hel, of Zee, of Serck.

11 'k Geloof oock in den Heyl'gen Geest, en 't Wesen
 Van Vader, Soon, en Geest, maer een te wesen.
 'k Geloof een heylg' en Algemeene Kerck.
 Gemeenschap van de Heyl'gen en haer Werck.

12 Vergiffenis van alle schult en sonden.
 En, na dat lijf en ziel sal zijn ontbonden,
 Verrijsenis van dit mijn Vleesch, en dan
 Een leven, dat noyt eynden sal, of kan.

De VIII. Sondagh.

**Op de Wijse van den 113. Psalm. Of met vier regels op, O zaligh heyligh
 Bethlehem, etc.**

24. Vrage.

1 Maer hoe verdeelt ghy doch dit al?

Antvvoorde.

In drien: 't Een is van Godt de Vader,
 En, hoe hy dit groot-wonder-Al
 Uyt niet geschapen heeft te gader:
 Het Tweede is van Godt de Soon,
 En hoe hy ons van Satans banden,
 En zijn' afgrijselijcken Troon,
 Verlost heeft, door zijn eygen handen.

2 Het Derde spreeckt van Godt de Geest,
 Die heyligh is in zijn' Natuure,
 En oock soodanigh is geweest
 Van eeuwigheyt, en t'aller uure;
 En hoe hy ons, die stinckend' zijn,
 Van onse snood' en vuyle smetten,
 In waerheyt, en niet in den schijn,
 Bestaet te heyl'gen, en te netten.

25. Vraghe.

***3 Dan aengesien daer niet en is
 Als maer een Godt in 't eeuwig Wesen,
 Met vvat verstants geheymenis
 Segt ghy daer nu vvel drie te vvesen?
 Devwijl ghy eerst den Vader noemt;***

***En dan den Soon, ons eygen Heere;
En d' Heyl'ge Geest; ja die verdoemt
Die anders van dees' vvaerheyten leeren?
Antvvoorde.***

4 Hier van is d' oorsaeck, in Natuur
Of 's werelts wijsheyten niet te vinden;
Dit leert ons eenlick de Schriftuur,
Waer aen wy ons gestadigh binden,
Daer dit geheym dus wert verklaert
Aen vele die op d' Aerde woenen,
En Godt sich selfs soo openbaert,
Dat dese Drie, zijn drie Personen,

5 Die onderscheyden zijn van een,
En niet verscheyden van malkanderen,
De ware Godt zijn in 't gemeen
En eeuwich d'een soo wel, als d'and're.

Van Godt de Vader.

De IX. Sondagh.

Op de Wijse van den 50. Psalm.

26. Vraghe.

***1 Komt segt my doch? Wat meent gy door dit Woort,
'k Geloof in Godt den Vader, en soo voort?***

Antvvoorde.

Dat onses Godts en Christi Vader, (die 't
Heeft altemael gemaect uyt enckel niet,
En noch door zijn voorsichtigheyten en handen
Regeert, en stiert, en stut, in alle LAnden)

2 Om Christi wil mijn Vader is, op wien
Ick vast verrouwen, dat hy my sal voorsien
Van 't geen ick hebb' aen lijf en ziel van doen;
En 't quaet, dat hy als Vaderlijke roen,
My oyt sal in dit jammerdal toe senden,
Ten besten van mijn ed'le ziel sal wenssen;

3 Vermits hy, als een Godt almogend' sterck,
(Die noyt en staect zijn wel begonnen werck)

Het selve licht doen kan; en boven dien,
Gelijck een goet en trouwe Vader, (wien
Het niet en schort aen zijnen wil, en goetheyt)
Sulx oock doen wil, aen die hem steeds te voet leyt.

De X. Sondagh.

Op de Wijse van den 50. Psalm.

27. Vraghe.

1 Wat meent ghy hier door Gods Voorsienigheyt?

Antvvoorde.

Sijn over-al-byzijnde mogentheyt,
Waer door hy 't geen dit groote Al omvat,
(Schoon yder een berent zijn eygen padt)
Alsoo regeert, en stuurt met zijne handen,
Dat, wat ons oyt aentreffen mocht en vanden,
 2 ('t Sy loof of gras, 'tsy droogh of vochtigh weer,
't Sy spijs of dranck, 't sy rijckdom, smaet, of eer,
Gesontheyt, kranckt', of wat het wesen mocht)
Niet by geval ons oyt wert toe gebrocht,
Maer eenelick van hem, die alle LAnden
Behoet, regeert, en hout in vaste banden.

28. Vraghe.

3 Waer toe of ons die kennis dienen sal,

Dat Godt soo doet ontrent dit groote al?

Antwoordt.

Opdat, wanneer het gaet in wint en stroom,
Wy d'ongedult vast houden by den toom;
En, als 't ons gaet voor wint en na begeeren,
Wy danckbaer zijn den Heer van alle Heeren;
 4 End' in het geen' ons noch toekomend' is,
('t Sy goet of quaet, 't sy licht of duysternis)
Wy allesins volduuren in het goed',
En nimmermeer doen vallen onsen moet
Maer steeds op hem als onsen Vader, bouwen,
En onverset dit vastelick vertrouwen,
 5 Dat niet, (oock selfs het zwaerste ongeval)

Ons van zijn trouw' en Liefde scheidt sal,
Vermits al 't geen daer is, soo vast verpand
En eeuwig leyt gesloten in zijn handt,
Dat tegen zijn besluit, zijn wil, en wegen,
Sich niets en kan verroeren, noch bewegen.

Van Godt de Sone.

De XI. Sondagh.

Op de Wijse van den 9. Psalm. Of, O hoogste Heer! o eeuwig Godt &c.

29. Vrage.

1 Waerom doch draegt Gods eygen Soon

De Naeme J E S U S tot een Kroon?

't Welck als men 't trouwlick sal uytleggen,

De Salighmaker is te seggen.

Antwoorde.

2 Om dat hy ons de zaligheyt
Verworven heeft en toegeseyt;
En door zijn kostelijcke wonden
Verlost van alle onse sonden.

3 Hier toe seyt ons de waerheys stem,
Dat nergens anders, als by hem,
De zaligheyt en is te soecken,
Al socht men die in alle hoecken.

30. Vraghe.

4 Gelooven die dan wel in hem,

Die tegen sijn Gebodt, en Stem,

De zaligheyt gedurigh soecken

Of in der Werelt-wijse boecken,

5 Of by den Heyl'gen, die op d' Aerd',

Of hier van daen sijn Hemelwaert

By Sions Borgers en Inlanders,

Of by haer selven, of wat anders?

Antwoorde.

6 Geensins; want schoon sy met den mont

Soo hier, als daer, in 's Werelts ront,
Sijn naem, soo 't schijnt, eerwaardigh noemen,
En zijn verdiensten stucks-wijs roemen,

7 Soo zijn sy efter in dien staet,
Waer doorse Jesum met der daet
Verloochenen, en niet en vreesen;
Want, een van twee moet seker wesen,

8 Of, dat hy't werck der zaligheyt
Heeft onvolkomen afgeleyt;
Of, soo hy 't heeft gedaen volkomen,
Soo moeten die, die tot hem komen,

9 Gelooven, dat hy alles heeft
Dat haer de volle wel-vaert geeft,
Die, schoon sy liepen als de Hinden
Niet buyten hem en sullen vinden.

De XII. Sondagh.

Op de Wijse van de Engelsche Fortuynne. Of, Uw' mont o Heer, is enckle soetigheyt, etc.

31. Vrage.

1 Hoe komt, dat hem de Name Christus eert?

Antwoorde

Om dat hy is van Godt verordineert,
En van den Geest gesalft tot een Propheet,
Die ons volkomen heeft gedaen de weet

2 Van Gods besluit, verborgen wil, en raet;
En hoe 't met 't werck van ons' verlossing staet:
Om dat hy is een Priesterlick gesant,
Die door zijns Lijfs volkomen offerhandt,

3 Ons heeft verlost, en noch, gelijk men weet,
Voor ons door zijn Gebedt in d'Hemel treet:

En boven dien, ten Koning is geset,
Die ons regeert door zijnen Geest en Wet,

4 En oock by 't geen hy ons verworven heeft,
En noch van dagh tot dagh ten goede geest
(Gelijck een Vorst en Koningh eel van bloet)

Kloeckmoedelijck beschut, en wel behoet.

32. Vrage.

5 Waerom vvort ghy een Christen-mensch genaemt?

Antvvoorde.

Om dat ick door 't Geloof, soo als 't betaemt,
Sijn Litmaet heet, en my daer voor erkenn',
En deelgenoot van zijne salvingh ben:

6 Op dat ick oock zijn Naem verbrey, en my
Alleen aen hem ten heyl'gen offer wy',
En boven dien my tot een vyandt stel,
Van 't vleesch, de sond', de Werelt, en de Hel.

7 Om alsden dagh van vechten, en van strijt
Sal wesen aen een kant, ick dan verblijt,
Met hem, mijn Godt, mach heerschen eeuwigelijck,
Gelijck een Vorst en Koning in zijn rijck.

De XIII. Sondagh.

**Op de Wijse van den 100. Psalm. Of Al hebben de Princen haren wensch
&c. Of, Komt laet ons met de Herders gaen &c.**

33. Vrage.

**1 Waerom vvort hy genaemt Gods Soon,
En, 't geen noch hooger gaet van toon
Gods Eengebooren Soon? Daer vvy
Soo vvel Gods Kind'ren sijn als hy?**

Antvvoorde.

2 Daerom, dat hy, en hy alleen,
En nevens hem oock anders geen
Gods eygen Soon, zijn Beeltenis,
En Sone van Naturen is;

3 Maer wy alleen om zijnent wil,
Vermits het hem alsoo gevil,
Tot kind'ren Godts als van de straet
Sijn opgenomen in genaed'.

34 Vrage.

4 Maer vvaerom geeft g' hem noch dees' eer

***Dat hy genoemt wert onsen Heer?
Daer hy door 't scheppen van 't groot Al
Een Heer en Meester is van al?
Antvvoorde.***

5 Om dat hy door zijn dierbaer bloet,
En niet door eenigh Werelts goet,
't Sy gout of silver, of yet wat
Dat by de Mensch wert hoogh geschat

6 Ons heeft verlost van d' overlast,
Daer yder onser was aen vast,
En daer de Satan en de Sond
Ons me geboeyt had en gewondt,

7 Soo dat hy dies met goede re'en,
Na 't recht der Volck'ren in't gemeen,
Ons tot zijn eygen heeft gemaect,
En aen dien titel is geraeckt.

De XIV. Sondagh.

Op de wijze van't Vader onse, of 117. Psalm.

35. Vraghe.

***1 Maer vvaerom voegt ghy noch daer by,
Dat Jesus, Godes Soon, dat hy
In 's Moeders Lichaem van den Geest
Voormaels ontfangen is gevveest?
En dat sy, die hem heeft gebaert,
Een Maget vvas, en ongepaert?
Antvvoorde.***

2 't Is om te toonen, dat de Soon,
Die eeuwigh sit op 's Vaders Troon,
En blijft het geen' hy voormaels was
Waerachtigh Godt, niet traegh of ras,
Maer, op het voor-bestemde uur,
Heeft aengenomen ons' Natuur

3 Niet uyt de Locht, noch ander goet,
Maer uyt Mariaas vleesch en bloet,
Waer van de Wercker is geweest

De ware Godt, de Heyl'ge Geest,
 Op dat hy mensch, en oock daer by
 Het ware Zaet van Davidt sy,
 4 Sijn Broederen, 't sy arm of rijk,
 In alles t'enemael gelijk,
 Behalven dit, daer in hy haer
 In 't minste niet gelijk en waer
 't Welck is, dat hy noyt schuldigh stont
 Aen d'alderminste smet en sond'.

36. Vrage.

**5 Maer segt ons doch vvat nuttigheyt
 In 't gene ghy ons hebt geseyt
 Van dese sijn' Ontfangenis
 En menscheyt, opgesloten is?
 Antvvoorde.**

Dees', dat hy als mijn Middelaer,
 De sonden, die ick voor en naer
 6 Bedreven hebb' met lijf en ziel,
 En daer ick menighmael in viel;
 Oock die ick voormaels hebb' geerft,
 En by ons blijft tot dat me sterft,
 Met zijn volkomen heyligheyt
 By Godt bedeckt, en voor me pleyt.

XV. Sondagh.

Op de Wijse van den 103. Psalm.

37. Vraghe.

**1 Maer vvat verstaet ghy doch door 't woort Geleden?
 Antwoorde.**

Dat hy aen Lijf en Ziel, in al zijn leden,
 Den ganschen tijt die hy hier heeft geleeft,
 En alder meest op 't eynde van zijn leven,
 (Daer alle dingh hem schricken deed' en beven)
 Den tooren Gods voor ons gedragen heeft,
 2 Op dat hy door zijn Doot en bitter lijden,
 Van alle ramp en vloeck ons souw bevrijden;

En door zijn Offerhandt aen't Kruys volbrocht,
Ons Godes gunst, en vrede deed' verwerven,
Om in 't geloof gerustelick te sterven,
En ons soo 't eeuwigh heyl weer geven mocht.

38. Vraghe.

**3. Maer segt me doch? Waerom heeft hy geleden
In 't Recht-huyt van Pilaet, dien over-wreedden?**

Antvvoorde.

Op dat hy daer veroordeelt sonder schult,
Ons van Godts streng gericht, en 't helsche lijden
Dat op ons lach, volkomen souw bevrijden,
En dragen, dat wy mosten, met gedult.

39. Vraghe.

**4 Is dat wat meer, en grooter van gewichte,
Dat Jesus is gekruyst door het Gerichte,
Als of hy waer heel anders omgebracht?**

Antvvoorde.

Ja doch; want soo ben ick ten vollen seker,
Dat hy dien Vloeck die op my lach, dien beker,
Gedroncken heeft; want 't kruys den vloeck aenbrocht.

De XVI. Sondagh.

**Op de Wijse, Godt is mijn licht wien soud' ick vreesen etc. Of de 10.
Geboden.**

40. Vraghe.

**1. Waerom moest Christus selver sterven,
En alsoo diep vernedert sijn?**

Antvvoorde.

Om dat dees' Drie niet konden derven
Haer recht, tot weeringh onser pijn;
2. Voor af, vereyschte sulcken lyen
Gods straffende gerechticheyt;
Soo hadden oock de Prophteyen
Dit soo wel duydelick voorseyt;
3. Waer by dan komen onse sonden,

Oneyndigh in getal, en loon,

Waer voor me niet betalen konde
Als door de Doot van Godes Soon.

41. Vraghe.

**4. Waerom doch is hy oock begraven?
En 't graf besegelt met het wasch?
Antwoordt.**

Om ons met dese troost te laven,
Dat hy gewis gestorven was.

42. Vraghe.

**5. Dewijl dan Christi doot, tot boete
Van onsen doot, dus is geschiet,
Hoe komt, dat wy noch sterven moeten,
Daer doch sijn doot, des Doots doot, hiet?
Antwoorde.**

6 Ons sterven is gansch geen betalen
Voor onse sonden, als zijn doot,
Maer af te sterven alle qualen
En door te gaen in Abrams schoot.

43. Vrage.

**7 Maer segt me doch? wat nuttigheden
Wy noch al meer uyt Christi doot
En 't lijden dat hy heeft geleden
Verkrijgen, tegens Zielens-noot?
Antvvoorde.**

8 Dat d'oude mensch, der sonden slave,
Uyt kracht van zijnen doot aen't Kruys,
Met hem gekruyst wert en begraven,
En als vermaelt tot stof en gruys;

9 Op dat des vleesches boose lusten
Niet meer bekomen d' overhandt,
Maer wy ons selfs in hem verlusten
Met danckbaerheyt ten offerhandt.

44. Vraghe.

**10 Waerom volgt doch, dat hy ter Hellen
Noch boven dien is neer gedaelt?**

Antvvoordt.

Op dat ick my ter neder stelle,

Wanneer mijn Ziel wert als vermaelt,
 11 En trooste met die bitt're smerten,
 Dien angst, en grouwelijcke pijn,
 Die hy gevoelt heeft aen het herte,
 Tot mijner Zielen Medicijn,
 12 Bysonder die hy heeft geleden
 Wanneer hy in het Hofken was:
 Daer door hy my, en all' mijn' leden
 Verlost heeft van het Helsch gebas.

De XVII. Sondagh.

Op de Wijse van den 5. Psalm.

45. Vraghe.

***1 Wat nut u dat hy is ontbonden,
 En van den dooden opgestaen?
 Antvvoordt.***

Dat hy de doot van nu af aen
 Geheel en al heeft vast gebonden,
 Ja gansch verslonden,
 2 Op dat het geen hy hadt bekomen
 Door 't Kruys, en zijnen bitt'ren doot,
 Hy ons in onse meeste noot
 De vrucht daer van souw doen toe komen,
 Om niet te schromen;
 3 Op dat hy ons noch voort souw geven,
 Dat w' in de kracht van dit zijn werck,
 Met all' de Leden van de Kerck,
 Oock opgeweckt, tot beter leven
 Ons souden geven.
 4 Soo is zijn opstaen med' ons allen
 Die hem zijn ingelijft, een pandt,
 Van dat wy oock soo naderhandt
 Verrijsen sullen, en steeds brallen
 Met d' Al in Allen.

De XVIII. Sondagh.

Op de wijze vanden 100. Psalm. Of 134.

46. Vrage.

1 Wat meent gy door sijn Hemel-vaert?

Antvvoorde.

Dat hy van d' Aerde Hemelwaert,
Voor 't oogh end' in het klaer gesicht
Der Jongeren is opgelicht,
2 En dat hy daer ons oock behoet,
Tot dat hy komen sal, en moet,
Om 't Recht te spreken over al
Van die niet leeft, of leven sal.

47. Vraghe.

**3 Is dan door dese Hemelvaert
d' Heer Christus niet meer op de Aerd'?**
Sprack niet sijn eygen Mondt dit Woordt
'k Sal by u blijven voort en voort?

Antvvoorde.

4 Hy is waerachtigh mensch en Godt,
En na sijn menscheyt, is hy tot
Des Werelts eynde by ons niet,
Gelijck men door bevindingh siet;
5 Maer na sijn Majesteyt, en Geest,
En is hy noyt van ons geweest;
Soo sal hy oock met sijn genae
Noyt van ons wijcken voor of nae.

48. Vraghe.

6 Maer soo de Menscheydt niet en is
Alwaer de Godtheydt is gewis,
En valt van die natuuren, dan
Geen scheydingh die men mercken kan?

Antvvoorde.

7 Neen; mits de Godtheydt over al
En onbegrijpelijk is, soo sal
Wel volgen, dats' haer verder spreyt
En hier en daer sich meer uytbreyt,

8 Als Christi Jesu Menscheydt, maer
Dit blijft oock seker ende waer,
Dats' evenwel aen die beklijft,
En personeel ver-eenight blijft.

49. Vraghe.

9 Wat nut u Christi Hemel-vaert?

Antvvoorde.

Dat hy aldaer is Hemel-waert,
Om by den Vader, ons te sijn
Een voorspraeck, end' een Medicijn;
10 Dat hy ons Hooft en onderpandt
Daer sijnd', ons, als met eygen Handt,
Te sijner tijdt oock brengen sal
In 't voll' besit van 't eeuwich al;
11 Dat hy ons door zijn Geest, en kracht,
(Die ons alhier wert toe gebracht)
Doet soecken, 't gene boven is
En niet in dese Wildernis.

De XIX. Sondagh.

Op de Wijse van 't Vader onse, of den 117. Psalm.

50. Vrage.

1 Hoe sit hy aen Gods Rechterhant?

Antwoorde.

Soo, dat hy in het Hemelsch lant
Gevoert is, om te zijn het Hooft
Van 't Volck, het welck in hem gelooft,
Want doch de Vader alle dingh
Door hem regeert, gansch sonderlingh.

51. Vraghe.

2 Wat nut brengt ons de heerlijkheydt

Die in ons Hooft verborgen leyt?

Antvvoorde.

Dat hy in ons die gaven stort,
Waer doormen als verhemelt wort,
De gaven, die de heyl'ge Geest

Sijn' Leden schenckt van minst tot meest;
3 Oock, dat hy door zijns Godtheyts kracht,
En onverwinnelijcke macht,
Ons steeds beschermt, en trouw bewaert
Soo tegen die, die op de Aerd',
Als in de Locht, of waer 't oock sy
Ons Lijf en Ziel zijn tot party.

52. Vraghe.

**4 Wat troost u, dat hy aen dien dagh
(Die groot noch kleyn voorby en mach)
Sal komen met der Englen schaer,
Om recht te doen in 't openbaer?
Antwoorde.**

Dat ick in alle droefenis
Die 't kint Gods onderworpen is,
5 Met een verheven hooft, als dan
Ten Rechter sien sal mijnen man,
Die van te vooren, soo gewondt
Voor my in Godes Vierschaer stondt,
En al den vloeck dien ick besat,
Op zijne Ziel geladen hadt;
6 Die zijnen Vyant, en de mijn,
Sal werpen in de Helsche pijn,
Daer wringingh wesen sal van d'handt,
En knerssingh van de scherpe tant;
Soch my met 't uytverkooren Volck
By hem opnemen door een Wolck.

Van Godt de H. Geest.

De XX. Sondagh.

Op de Wijse vande Engelse Fortuyn, of 93. Psalm.

53. Vraghe.

**1 Wat is doch u geloof van d' heyl'ge Geest?
Antvoordt.**

Dat hy, van voor de eeuwen, is geweest

Waerachtigh Godt, geseten met de Soon,
En Vader, op de selve Godtheyts Troon.

2 Oock, dat hy my voor aller eeuwen tijt,
Tot Satans schrick, en aller boosen spijt,
Geschoncken is van Godt, om aen mijn hert
(Dat andersins beladen is met smert,)

3 Door 't waer Geloof te vinden al dat goet
Dat hy verdient heeft door zijn kost'lijck bloet,
En boven dien geduurigh my bewaer
Soo tegen lijfs, als tegen ziels gevaer.

De XXI. Sondagh.

Op de wijze van de Engelse Fortuyn, of 93. Psalm.

54. Vraghe.

1 Wat 's u geloof van d' Algemeene Kerck?

Antwoordt.

Dat Godes Soon, door een genadigh werck,
Hem een Gemeent' uyt 't menschelijck Geslacht
Verkooren heeft, en door sijn Woordt, en Kracht,

2 In eenigheydt van 't waer' Geloof vergaert,
End' op het best behoet, en trouw bewaert,
Waer van ick ben een Litmaet toebereydt,
En blijven sal tot in der eeuwigheydt.

55. Vraghe.

3 Verklaert my nu, en segt my, wat te recht

Der heyligen Gemeenschap is gesegt?

Antwoordt.

Dat yder een, die Christo Jesu leeft,
Aen al sijn goet en heyl gemeenschap heeft:

4 Ten and'ren, dat oock elck hem schuldig acht,
Die gaven, die hem Godt heeft toegebracht,
Tot Zaligheydt, en nut van Christi Leen,
Soo veel hy kan, gewilligh te besteen.

56. Vrage.

5 Segt wat ghy door 't vergeven van het quaet,

('k Meen 't quaet van all' uw' sonden) hier verstaet?

Antvvoordt.

Dat Godt, siend' hier zijns Soons genoeghdoen aen,
(Daer med' hy heeft zijns Vaders wil voldae)

6 Mijn sonden, en mijn sondelijcken aert,
Die my aenhangt soo langh ick leef op d'Aerd',
En daer ick met een lust en kloecken moet,
Soo langh ick adem schepp' me strijden moet,

7 Noyt heugen sal, maer wel uyt zijn genae
Des Heeren heyligheyt, het gae soo 't gae,
My geven sal, op dat ick voor 't Gericht
Noyt koom', maer vlie zijn toornigh aengesicht.

De XXII. Sondagh.

**Op de Wijse van de Engelsche Fortuyn, of, Uw' mont o Heer! is enckel
soetigheyt etc.**

57. Vrage.

***1 Wat voor een troost geeft dit, wanneer ick lees
Of segg', 'k Geloof d' opstandingh van mijn Vleesch?***

Antvvoorde.

Dat niet alleen de Ziel, van stonden aen,
Alss' uyt het Lijf verhuyst, tot Godt sal gaen;
2 Maer oock het vleesch, door Christus Jesus kracht
Sijnd' opgeweckt, en weer by een gebracht,
Het heerlijk Lijf van Jesus, niet in schijn,
Maer in der daet, volmaeckt gelijck sal zijn.

58. Vraghe.

***3 Segt my, wat troost u dien Artikel geeft,
Die vast stelt, dat m' hier na voor eeuwich leeft?***

Antvvoorde.

Dat, nademael ick nu in dit mijn hert
Maer een begin daer van gewaer en werd':
4 Ick na dees' tijt (om Godt te geven lof)
Besitten sal een vreugt, diens heyl'ge stof,
Noyt oor en heeft gehoort, noch hert gevat,
Noch oogh gesien, noch yemant hier besat.

De XXIII. Sondagh.

Op de Wijse van den 50. Psalm.

59. Vraghe.

**1 Wat baet het u, dat j' al wat is geseyt,
Oock soo gelooft, en over al verbreyt?**

Antwoordt.

Dat ick voor Godt, die 'k voor mijn Vader ken,
In zijnen Soon geheel rechtveerdigh ben;
En, boven dien, een erfgenaem van 't leven,
Dat my van eeuw tot eeuw al is gegeven.

60. Vraghe.

2 Hoe sijt ghy doch rechtveerdigh voor Gods Troon?

Antvvoorde.

Alleen door 't waer' Geloof in zijnen Soon,
Soo dat, schoon mijn Gewisse my beklaegt,
Dat ick niet heb gedaen dat hem behaegt,
Maer tegen all' zijn' heylge Wetten waerlick
Gesondigt hebb', helaes! seer groof en zwaerlick,

3 En noch al voort (die mijn nature ken)
Tot alle boosheyt steeds genegen ben;
Hy efter, buyten 't geen ick hebb' verdient,
Uyt lout're gonst, my toepast en verliet
't Volkomene rantsoen, van mijnen Heere,

Een witte Keursteen, Priesterlijcke kleeren,
4 Als of ick selfs noyt sonden had gedaen,
Of yet voor hem, dat dwaeslick was, begaen;
Ja, of ick al de Wetten had betracht,
Die hy voor my volkomen heeft volbracht;
Soo verr' ick maer die weldaet en genade,
Door 's herten waer geloof my maeck te stade.

61. Vrage.

**5 Maer waerom segt ghy doch dat ghy door geen
Als 't vvaer Geloof, rechtveerdigh vvert alleen?**

Antvvoorde.

Niet, dat ick door de deugt, glans, en waerdy
Van mijn geloof, voor Godt rechtveerdigh zy;

Maer daerom, dat alleen voor Godes Oordeel,
Tot mijn, en tot mijn Ziels oneyndigh voordeel,
6 De heyligheyd des Heeren Christi, zy
't Genoeghdoen, en gerechtigheyd voor my:
Ja, dat die mijn rantsoen gelt soudē zijn,
En ick, doch niet als maer door dese lijn
(De hant van 't waer' Geloof) all' die weldaden
Aennemen kan, en maecken my te stade.

De XXIV. Sondagh.

Op de Wijse van den 12. of 110. Psalm

62. Vrage.

***1 Waerom en kan het doen der goeder vvercken,
Die in ons oog soo blinckend' sijn en schoon,
niet stuckvvijs, of geheel, den Leen der Kercke
Verstrecken tot betalingh voor Gods Troon?***

Antvvoorde.

2 Daerom, dat 't geen bestaen sal voor 't Gerichte
Van Godt, die soo rechtveerdigh richt, en net,
In het balans van 't Heylighdoms gewichte
Moet staen, dat niet een aes stry met de Wet;

3 Daer andersins, oock onse beste daden
Soo langh wy hier in desen leven sijn,
Gansch onvolmaeckt, ja vol van kromme paden
En als een vuyl weghwerplick kleet en sijn.

63. Vrage.

***4 En konnden dan de vvercken niet verdienen
Die Godt beloont soo hier als oock hier nae?***

Antvvoorde.

Hier in sal ick op staende voet u dienen;
Dien loon niet uyt verdienst is, maer genae.

64. Vrage.

5 Maer maeckt die Leer' geen sorgeloose menschen?

Antvvoorde.

O neen, want 't is onmoog'lick, dat die geen'

Die door 't Geloof, dat niet en kan verflensen,

Gods Soon zijn ingeplant, en met hem een,
6 Niet t' zijner tijt te voorschijn souden brengen
De vruchten, die Gods Geest door eygen handt
(Oock dan, wanneer de wint en dagen strengen)
Tot danckbaerheys bewijs heeft ingeplant.

Van de H. Sacramenten.

De XXV. Sondagh.

Op de Wijse van de tien Geboden, of, Soo Christelijcke Jongelingen etc.

65. Vrage.

*1 Nadien wy dan door 't waer Geloove
Aen Iesus Christus gaven réen,
Van waer komt dat Geloof? van boven,
Of uyt ons selven, van beneen?
Antvvoorde.*

2 't Komt van Gods Geest, uyt Sions tenten,
Die dit geloof in d' herten werckt,
En door de Heyl'ge Sacramenten,
In ons hoe lanx hoe meer versterckt.

66. Vrage.

*3 Segt doch wat sijn de Sacramenten?
Antvvoorde.*

't Sijn Zegelen, die door geen Wet
Van eenigh mensch, of uyt gewente,
Maer van Godt selfs zijn ingeset;

4 't Sijn Zegelen, en ware tek'nen,
Die heyligh zijn, en sichtbaerlick
En, (na men sekerlick kan rek'nen)
Geen hebben ergens haers gelijk,

5 Op dat Godt door het wel gebruycken,
Best leer', en zegel, doe verstaen,
Waer door als dan in ons ontluycken
Des Euangeliums gena'en,

6 (Troost door vergeving van ons' sonden,

En al wat 't eeuwigh leven geeft,
In 't eenigh offer opgebonden
Dat Christus eens geoffert heeft.)

67. Vraghe.

**7 Sijn dan het Woort, en Sacramenten,
Daer toen alleenlijck ingestelt,
Om dit in ons Geloof te prenten,
Dat hier alleen 't soen-offer gelt**

**8 Dat aen het kruys was op gehangen,
Waer door het alles is volbracht,
Wat oyt belooft, en met verlangen,
Van d'arme sondaer wert verwacht?**

Antvvoorde.

9 Ja doch' dit wert ons klaer beschreven
In 't heyligh Euangelium,
Dees' troost de Sacramenten geven,
Aen Gods geloovigh heylighdom,

10 Dat door de eenig Offerhande
Van Christus aen het Kruys geschiet,
De saligheyt in onse handen
Gelevert wert, en anders niet.

68. Vraghe.

**11 Maer segt doch, hoeveel Sacramenten
In d'opper-toe-geruste sael,
Hy stelt in desen Testamente?**

Antvvoorde.

Maer twee; den Doop en 't Avontmael.

Van de H. Doop.

De XXVI. Sondagh.

Op de Wijse van den 51. Psalm.

69. Vrage.

1 Hoe wert ghy inden heyl'gen Doop vermaent,

*Dat Christus kruys, en eenig' Offerhande
Aen't kruys volbracht, wegh-neemt u schult en schande,*

En u den wegh tot 't eeuwigh leven baent?

Antwoorde.

Soo, dat hy by het sichtbaer Water-badt,
(Verordineert by hem tot mijnen goede)
Oock heeft geseyt, dat ick van 't sondigh vat
Door zijnen Geest en kostelijcken bloede
2 Soo seker, en oock soo onfeylbaerlijck
Gereynigt ben, en suyver afgewassen,
Als yemant oyt door schoone waterplassen
Gereynight wert van eenigh drabbigh slijck,
Of wat voor stanck het sy en vuyligheyt
Daer me Gods Beelt (geseyt de witte kleeren)
Besoetelt was, als in vuyl bloet geleyt,
Seer walgelick voor d'oogen van den Heere.

70. Vraghe.

***3 Wat 's dat geseyt, door Christus Iesus Geest,
En dierbaer bloet, te werden afgewasschen?***

Antwoorde.

't Is, uyt genae door zijn bebloede plassen
Die hy aen 't Kruys uytgoot, (als 't offer-beest
Dat voor dees' tijt in 't oude Testament
Geslachtet wiert) vergevinge der sonden
Te krijgen in zijn Naem, om met Gods Bend
Sijn lof, en prijs, voor eeuwigh te verkonden:
4 't Is boven dien, oock tot een nieuwen staet
Door Christus Geest en bloet hervormt te worden,
Op dat w' hoe lanx hoe meer ons selven porden,
De sonden af te sterven met der daet,
Om hier altijd reyn en onstraffelijck
Als voor zijn oogh, en aengesicht te wand'len,
En, over al in alle dingh, gelijk
Sijn lieve Soons, en Dochteren, te hand'len.

71. Vraghe.

***5 Waer heeft ons doch Godts Lieve Soon beloofd,
Dat hy ons door sijn Geest, en roode plassen,
Soo sekerlick sal reynigen en wassen,
Als m' ons wel eer gesprengt heeft op het Hoof?***

Antwoorde.

't Geschiet, ter plaets daer hy dit Waterbadt
 Heeft ingeset, en seyt, gaet doopts' al t'samen
 (Sy zijn dan waerse zijn op 's werelts padt)
 In 's Vaders, 's Soons, en 's Heyl'gen Geestes namen;
 6 Soo wie gedoopt sal zijn, en recht gelooft,
 Die sal het heyl onfeylbaerlick be-erven,
 En die soo niet en doet sal eeuwich sterven,
 En van dat heyl hem seker sien berooft:
 Soo wert oock sulx beloofd, alwaer Gods woort
 Door zijnen Geest, en zijner knechten monden,
 Het doopsel noemt het Badt der weer-geboort',
 En nevens dien, de reyningh onser sonden.

De XXVII. Sondagh.

**Op de wijze van de Engelsche Fortuynne, of Psalm 93. Of Uw' Mont o Heer!
 is enckel soetigheyt &c.**

72. Vraghe.

*1 En wert dan niet dat sienlijck Water-Badt
 Voor 't reyningen der sonden selfs, geschat?
 Antwoort.*

O neen; dat werck door Christus bloet geschiet
 En door zijn Geest alleen, en anders niet.

73. Vraghe.

*2 Waerom noemt dan de Geest den Doop het Badt
 Van onse we'er-geboort, en boven dat
 d' Afwassingh vande sonden die vvy doen,
 En ons, helaes! soo veele rampen broen?
 Antvvoordt.*

3 Om dat, gelijk des Lichaems vuyligheyt
 Dat over al ons aengebacken leyt
 Door water afgewassen wert; het bloet
 En Christus Geest oock soo de Sielen doet.

4 Noch meer; vermits hy door dat onderpandt
 Ons toonen wil, dat hy van zijne kant
 Ons soo gewis wascht door zijn Geest en bloet

Als 't water sulx ontrent het Lichaem doet.

74. Vrage.

**5 Ist vvel dat m' in Godts heylige Gemeent'
Den Kinderkens den Christen-Doop verleent?
Antvvoorde.**

Ja doch; om dats' in Gods verbont, soo wel
Gestelt zijn als een ander out gesel,

6 Om dat soo wel door Christus bloet, aen haer
Verlossingh wert beloofd van ziels gevaer,
Als dien, die langh haer minderjarigheyt
Voor jaer en dagh al hadden opgeseyt.

7 Om dat Gods Geest, die het geloove werckt,
Soo wel in haer daer door 't geloof versterckt,
Als die out is, of een volwassen man
Die reets de vrucht daer van gevoelen kan.

8 Om dat soo wel in 't nieuw, als out verbont,
Van Godt aen haer een teken wert vergont
Waer door men wert een onderscheyt gewaer,
Soo tusschen 't Volck dat Godt niet kend', als haer;

9 Want doch in plaets van die Besnijdenis,
De Doop in 't nieuw Verbont gekomen is;
Waer uyt dan blijktt, soo klaer gelijk den dagh,
Dat niemant haer den Doop onthouden mach.

Van het H. Avontmael.

De XXVIII. Sondagh.

Op de Wijse van den 23. Psalm.

75. Vraghe.

**1 Segt, hoe vvert gy in 't Avontmael des Heeren
(Dat hy heeft ingestelt tot sijnder eere)
Versekert, dat sijn' eenig' Offerhande
Eenmael aen 't Kruys geschiet door Moorders handen,
Ten goeden is van u, en dat gy mede
Aen 't schoon besit val al zijn goet sult reeden?**

Antvvoorde.

2 Dus, dat hy heeft gewilt, dat wy, geseten
 Aen zijnen Disch, daer waerdigh souden eeten
 Van 't Broot dat daer gebroken wert, en drincken,
 Van dien vergoten Wijn die m'in souw schincken,
 En weten, dat, soo seker als dien Beker
 En Wijn geschoncken wert, dat oock soo seker

3 Sijn bloet voor my is aen het Kruys vergoten;
 En, als het Broot voor zijne Dis-genooten
 Gebroken wert, ick my versekert houwe,
 Dat hy voor my zijn Lijf, ter goeder trouwe,
 Heeft aen het Kruys doen nagelen en breken,
 Ja allesins met smert en stael door-steken,

4 En boven dien, dat hy met zijnen bloede,
 En lijf en ziel, soo seker laest ten goede,
 Als ick aldaer de waerd' en diere panden,
 (Dat Broot en Wijn) ontfangh uyt Dienaers handen,
 En met mijn mont, die beyde kom' te nutten
 Om mijn Geloof daer door te ondersteuten.

76. Vraghe.

***5 Wat is't geseyt, 't gekruyste lichaem eten,
 En drincken sijn vergoten bloedigh svveeten?***

Antvvoorde.

't Is, niet alleen, met een geloovigh herte
 (Ter sonden boet) aenveerden zijne smerten,
 En, door dien wegh verkrijgen 't eeuwigh leven,
 Ons uyt genae door zijn verdienst' gegeven;

6 Maer boven dien, oock door Gods Geest (die beyde)
 In hem en ons blijft wonen, sonder scheyden)
 Soo met zijn Lijf te werden t'saem gebonden,
 Dat, schoon wy hier op aerden zijn bevonden,
 En hy Gods Troon besit, wy efter, leden
 Soo van zijn lijf, als Geest, zijn hier beneden.

77 Vraghe.

***7 Waer heeft hy doch beloofd door zijne gaven,
 (Sijn Lichaem en sijn bloet) ons' Ziel te laven
 Soo seker, als vvy daer ter neer geseten,***

***Dien Wijn en 't Broot, t'saem drincken ende eten.
Antvvoorde.***

Ter plaets daer hy dit Mael heeft ingestelt,
End' in't getal der Gasten ons getelt:

8 Ter selver nacht, wanneer hy wiert verraden
Van Satans snood gespuys, en zijnen Zade,
Nam hy dat Broot, en, als hy 't had gebroken,
End' het Gebedt daer over uyt gesproken,
Seyd' hy, dat is mijn Lijf dat voor het leste
Gebroken wert, eet dat tot uwen beste;

9 Soo nam hy oock na 't Mael den heyl'gen Beker
En seyde terstont daer op, dit is voorseker
Het nieuw Verbont in mijnen heyl'gen bloede;
Soo vaeck gy daer van drinckt uw' Ziel ten goede,
Soo denckt aen my, mijn doot, en helsche pijnen,
Tot dat ick aen dien dagh weer sal verschijnen..

10 Dit wert ons oock verhaelt, daer d'heyl'ge Paulus
(Die voormaels was geweest een wrede Saulus.)
Den Beker en het Broot noemt een gemeenschap
Van Christus bloet en lijf, als 't waer, een eenschap:
Want, mits het is een Broot, soo zijn wy vele
Een lijf, alsoo w'aen een Broot t'samen deelen.

De XXIX Sondagh.

**Op de Wijse van den 24. Psalm, Of, Gy Dochter Zions weest verheugt,
etc.**

78. Vrage.

***1 Wert dan uyt Broot, en uyt den Wijn,
Niet, of figuurlick of in schijn
Maer eygentlick, dat is, in wesen
Sijn ware Lichaem en zijn Bloet,
Gelijck 't MARIA heeft gevoedt?
Dat sal nu hier de vrage wesen.
Antvvoorde.***

2 Neen; maer gelijk het Waterbadt,
Daer mee de Dooplingh wert bespat,

In Christus bloet niet wert verandert,
 Soo is't oock met het broot gewis,
 Dat daer van 't ware teken is,
 En als een openbare Standert,
 3 Niet tegenstaende, m' is gewoon,
 Het Lichaem van Gods lieve Soon,
 (Na d'eygenschap der Sacramenten,
 En Zegelen van 't out verbont
 Den Vaderen van outs vergont,)
 Alsoo te noemen en te prenten.

79. Vrage.

***4 Waerom of Christus dan dit doet,
 Dat hy den Beker noemt sijn Bloet,
 En 't Broot sijn Lichaem? dit 's de Vrage.
 Antwoordt.***

Om ons te toonen, dat, gelijk
 Het Broot en Wijn, dit tijdelijk
 En broose Lichaem onderschragen,
 5 Sijn bloet en Lichaem op die wijs'
 Oock zijn de rechte ziele-spijs,
 Uyt enck'le gunst aen ons gegeven,
 Om in haer geestelijcke kracht
 Door 't waer geloof te zijn gebracht,
 Tot d'hoop van 't eeuwich zaligh leven.
 6 Godt toont zijn goetheyt bovendien,
 Wanneer dat wy die zeg'len sien,
 En die met onse monden nutten,
 Dat w' onse zielen aldermeest
 (Door mede werckingh van zijn Geest)
 Met dees' gedachten onderstutten,
 7 Dat wy soo waerlick aen sijn Bloet,
 End' aen zijns Lichaems offer-goet,
 Deel sullen hebben, ende reeden,
 Als of het geen' hy heeft gedaen,
 Wy selver hadden uytgestaen,
 En aen 't vervloecte hout geleden.

De XXX. Sondagh.

Op de Wijse van de Engelsche Fortuyn, Of Uw' mont, o Heer! is enkel soetigheyt, etc.

80 Vrage.

***1 Segt my wat voor een onderscheyt daer is
Van 't Avontmael, en van de Paepsche Mis?***

Antvvoorde.

Het Avontmael leert ons wel duydelyck,

Dat wy vry zijn van 't Helsch en sondigh slijck

2 Door d'offerhandt, die Christus door zijn kracht

Aen 't nare Kruys volkomen heeft volbracht,

En datwe door zijn Geest, die in ons blijft,

Hem t'aller tijt, en nu, zijn ingelijft,

3 Die na zijn menscheyt niet meer is op d'Aerd'

Maer sit aen d'hant zijns Vaders Hemelwaert,

Alwaer hy oock van ons, niet in den schijn

Maer in den Geest wil aengebden zijn.

4 In tegendeel, soo leert de Miss', dat niet

Door 't Offer, eens aen 't Kruys geschiet,

De sonde ruymt; ten sy, men voor gewis

Van dagh tot dagh hem offert in de Miss';

5 Oock, dat hy selfs is in dat broot en wijn,

En daerom oock daer aengebeen moet zijn

Op sulcken trant en wijs' gelijck me bidt,

Den waren Godt, die in de Heem'len sit;

6 Soo dat de Miss', in haren Paepsen gront

Niet anders is, als Satans snoode vont,

Waer door men d'een en eenig' Offerhandt

Van Christus gansch vertreet, en maeckt te schandt,

7 En niet gelooft, dat hy alleen door 't Kruys

Ons heeft verlost van 't eeuwich' helsche kruys:

Waerom oock recht geoordeelt wert, dat sy

Niet is als een vervloecht' Afgodery.

81. Vrage.

8 Dat Avontmael voor wien is 't ingestelt?

Antvvoorde.

Voor die, die om haer sonden zijn ontstelt,
 En evenwel vertrouwen, datse haer
 Vergeven zijn met Christus heyl'ge Schaer,
 9 Om Christus wil, die door zijn Kruys, en straf,
 't Gebleven quaet bedeckt, en wischt het af,
 Begerigh zijnd' haer leven lanx soo meer
 Te beteren ten dienst van haren Heer.

10 Maer, wat belangt de Huychelaers, die haer
 Van onsen Godt af wenden voor en naer,
 Die eten, en die drincken, voor gewis,
 Het oordeel Gods en de verdoemenis.

82. Vrage.

***11 Is 't dan wel nut ten desen Avontmael
 Te laten gaen dat volck, diens vuyle tael
 En leven, is gelijk den boosen rot?
 En verre doen de vrees' van onsen Godt?***

Antvvoorde.

12 Gansch niet, want door dien weg, wert Gods verbont
 Geschonden en onteert tot in den gront,
 En gansch en gaer zijn gramschap opgeweekt,
 En over al het Volck ter straf ondeckt;

13 Dies oock de Kerck, (na der Apost'len raet
 En Christus wil) verplicht is, met der daet
 Haer, tots' haer selfs recht bet'ren, te gelijk
 Te weeren, door de Sleutelen van't Rijk.

De XXXI. Sondagh.

**Op de Wijse van de Engelsche Fortuyn, of Uw' mont o Heer! is enckel
 soetigheyt, &c.**

83. Vrage.

1 De Sleutelen des Rijckx welck sijn die dan?

Antvvoorde.

De Prekingh van Gods Woort, en Christen Ban,
 Daer door 't Rijck op, en toegesloten wert,
 Aen die gelooft, of stubbigh is van hert.

84. Vrage.

**2 Hoe wert door 't Woordt van 't nieuw Verbondt, Gods Rijk,
Ontsloten en gesloten, te gelijk?**

Antvvoordt.

Als die in Godt gelooft, wert aengeseyt,
En opentlijk in Christus naem vebreyt,

3 Dat hem, soo vaeck als hy Gods heylich Woort,
En meest het geen tot Gods beloften hoort,
Omhelst met een gelovigh suyver hert,
Om Christus wil de schult vergeven wert:

4 En wederom, aen die, die anders doen
En valsche Leer', of snoode sonden bro'en,
Geseyt wert, dat, soo langh sy die begaen,
Den tooren Gods op hare zielen laen,

5 Die branden sal in d'helse duysternis,
Daer niet dan ach, en oogen leet en is;
Een uytspraeck, naer het welck' de grote Al,
Het vonnis hier, en naemaels vellen sal.

85. Vraghe.

**6 Segt doch? Hoe wert dit Koninckrijk alsdan
Geslooten, en ontslooten door den Ban?**

Antvvoordt.

Als nae den wil van Christus; die in schijn,
En met der daet geen ware Christ'nen zijn,

7 Na datse zijn seer dickwils aengegaen,
En vriendelijck vermaent, om af te staen
Van valsche Leer' en al dat snode quaet,
Waer door haer Ziel soo lelijck was begaet,

8 Sy evenwel, tot 't geen' men seyt, geen oor
Of vroeg of laet en neygen tot gehoor.

Sulcx dien, die op haer Zielen geven acht,
Of de Gemeent' als 't waer, wert aengebracht,

9 En evenwel in haer' hertneckigheydt
En vuyle sond' en ergerlijcke seyt
Volharden; dan het Heylig Avontmael,
En by gevolgh van Godt selfs, 's Hemelsch Zael

10 Geslooten wert, tot sulcken tijdt en stont,

Dats' haer te recht bekeeren van haer sond',
En wederom genodigt als voor heen,
Met boet' en rouw aen Christus Tafel treen.

Het Derde Deel. Van de Danckbaerheydt.

De XXXII. Sondagh.

Op de wijze vanden 116. Psalm.

86. Vraghe.

***1 Na dien wy dan, uyt 't geen' de sonden broen,
(Godts straff) niet door ons selfs verdienstlickheden,
Maer uyt genae verlost sijn, segt wat reden
Dat wy dan noch goe wercken moeten doen?***

Antvvoorde.

2 Vermits dat hy, die ons heeft vry gemaect,
En op het duurst' gekocht met zijnen bloede,
Door zijnen Geest ons oock vernieuwt ten goede,
Op dat door ons zijn Naem werd' groot gemaect.

87. Vrage.

***3 Kan 't dan wel zijn, dat sulcke snode Lie'n,
Die sich tot Godt bekeeren noch begeven;
Maer in haer lust, en vuyligheden leven,
De Zaligheyd hier naemaels sullen sien?***

Antvvoordt.

4 Gansch niet; want na Gods heyl'ge Woort ons leert
Soo sal noch Dief, noch die Onkuysheyd stichten,
Noch afgodist, noch sulcken slach van wichten;
Oyt met Gods rijck en vreugd' haer sien vereert.

De XXXIII. Sondagh.

**Op de wijze O Kersnacht &c. Of Ach dat mijn Hert en mijn gedachten
&c.**

88. Vrage.

1 Waer in bestaet de ware boete?

Antvvoorde.

In dese plichten; datwe moeten
Ons van den Ouden mensch ontslaen,
Dat is, hem heel en al afsterven,
End' in zijn plaets, den nieuwen erven;
Dat is, in heyligheyt opstaen.

89. Vrage.

2 Wat is des Ouden Mensch's afstervingh?

Antvvoorde.

Het is, als 't waer, een herten-kervingh,
Een waer' berouw, waer doorwe Godt
Vertoorent hebben door de sonden,
Die hem als in de ziele wonden
En schenden 't recht van zijn Gebodt;
3 't Is boven dien, de quade parten
Die noch opboblen in ons' harten,
En die wy dagh aen dagh begaen,
Met alle macht en vlijt te haten,
En, soo veel doenlick is, te laten,
En over al te wederstaen.

90. Vrage.

4 Wat is des Nieuwen Mensch's Opstandingh?

Antvvoorde.

Het is een hertelijck' ontbrandingh
Van vrolijckheyt in onsen Godt,
En oock een lust, om in goe wercken
(Tot stichtingh van zijn heyl'ge Kercken)
Te leven na zijn trouw Gebodt.

91. Vrage.

5 Segt doch? wat sijn de goede wercken?

Antvvoordt.

Niet, die op 't Oordeel van de Kercken,
Of 's menschen wille zijn geset
(Sy zijn dan groot' of kleyne lieden)

Maer die uyt 't waer' geloof geschieden,

Tot Godes eer, en na zijn Wet.

De XXXIV. Sondagh.

Op de Wijse van de 10. Geboden. Of, Soo Christelijcke Jongelingen.

92. Vraghe.

***1 Hoe luyt de Wet die Moses hoorde
Wanneer hy op den Berrigh stont?
Antvvoorde.***

Sy luyt aldus van woort tot woorde,

+Gelijck j' in d'uyt-tocht lesen kondt.

2 Ick ben uw' Godt, end' uwen Heere,

Die uyt Egypti Slaverny

U hebb' geleyt, mijn Nae, ter eere;

+Hebt geen en Godt beneven my.

+ 3 Gy sult geen Beelt hoe 't oock mocht wesen,

Of eenige Gelijkkenis

U maecken, van het geen in wesen

Of boven, of beneden is.

4 Gy sult geen knyen voor haer buygen,

Noch toonen d'alderminste eer,

Of soo ghy 't doet, ghy raeckt in duygen;

Ick ben doch een jaloerschen Heer,

5 Een God, die, wie my oock vergrammen,

Besoeck in 't d'erd' en vierde Lit,

En doe genaed' aen duysent stammen,

Van die my vreest, en recht aenbidt.

+ 6 Gy sult de Naem uw's Gods, en Heere,

Niet ydlick nemen in den mont;

Of, soo ghy hem soo komt t'onteeren

Hy sal het wreecken t'aller stont.

+ 7 Gy sult des Sabbath-daegs gedencken,

Dat ghy dien heyligt voor en nae;

Tot uwen arbeyt ick u schencke

Ses heele dagen uyt genae.

8 De sevend' sal zijn mijn Feeste,

+ Ex. 20.

+ I.

+ II.

+ III.

+ IV.

Op wien ghy geen Slaefs-werck sult doen,
 Noch knegt, noch soon, noch maegt, noch beesten
 Noch vreemdelingh die gy moet voe'n;

9 Want in ses dagen Godt volmaeckte
 Aerd', Hemel, Zee, en haer beslagh,
 Den sevenden zijn werck hy staeckte,
 Dies heyligd' hy den Sabbath-dagh.

+ 10 Gy sult u Vader eere geven,
 En Moeder, die u heeft gebaert,
 Op dat ghy langh, en wel moogt leven,
 In't lant dat Godt u schenckt op d' Aerd'.

+ 11 Gy sult niet dooden; noch Echt-breken.

+Of ergens plegen Dievery.

+Gy sult geen valsch Getuygnis spreken
 Van uwen Naesten, wie hy sy.

+ 12 Begeert uw's Naesten Huys, noch Have;
 En wort niet door zijn Vrouw bekoort,
 Of Os, of Esel, Maegt, of Slave,
 Of yets van dat hem toebehoort.

93. Vrage.

**13 Hoe werden dese tien Geboden
 Bequaemlick afgedeelt?**

Antvvoorde.

In tveen;
 Waer van in 't Eerste wert geboden,
 Hoe wy ons selven in't gemeen
 14 Ontrent den Heer van alle Heeren
 Soo sullen dragen als 't behoort:
 En dan, soo komt het Tweed' ons leeren
 Wat onse Naeste toebehoort.

94. Vrage.

15 Wat eyscht Godt in het Aldereerste?

Antvvoorde.

Dat, soo ongaeren als ick ly'
 Schaed' aen mijn heyl; ick soo om 't seerste
 Vlied' alderhand' Afgodery:

16 En nevens dien, de Toveryen,

- + V.
- + VI. VII.
- + VIII.
- + IX.
- + X.

Waerseggings, By-gelovigheyt,
Aenroepingh van de heyl'ge Li'en,
En waer Gods schendingh meer in leyt.

17 En wederom, te recht leer kennen
Den eenigen en waeren Godt,
En my alsoo aen hem gewenne,
Dat ick hem houw voor 't hoogste lot,

18 Hem boven al ten hoogsten achte,
En my in all' ootmoedigheyt
Hem onderwerp, en van hem wachte
't Geen dient tot mijne zaligheyt.

19 Hem eer' en vrees' uyt alle krachten,
Soo dat ick liever alle dingh
Verlaten wild' en al verachten,
Als dat ick my te buyten gingh.

95. Vraghe.

20 Segt my wat is Afgodery?

Antvvoordt.

Het is, in plaetse van dien Godt
Die in zijn woort aen alle syen
Sich g'openbaert heeft: hem ten spot
21 Een snooden Afgodt ter versinnen;
Of dat me nevens hem, yet heeft,
Waer op men speelt met al zijn' sinnen
En zijn vertrouwen overgeeft.

De XXXV. Sondagh.

Op de Wijse van den 66. Psalm, of 10. Geboden met vier regels.

96. Vrage.

1 Wat eyscht de Heer van ons in't Tweede?

Antvvoorde.

Dat doch in geenderley manier,
Het zy door Beelden, die gesneden,
Of die getrocken zijn door 't vier,
Of die men schildert naer het leven,

Van 't gene leven heeft of niet:
Sijn Naem bespottick werd' verheven:
Maer soo, gelijkc zijn Woort gebiet.

97. Vraghe.

2 En mach me dan geen Beelden maecken?

Antwoorde.

Nae Godt, in't minste niet voor al,
Dat dult hy niet, en staet ter wraecke
Van die hem soo afbeelden sal.
Maer, wat belangt de Creaturen,
Schoon dat men die afbeelden mach,
Soo wil hy doch ten geenen uuren
Sijn aengebden door dat slagh.

98. Vraghe.

**3. Indien in dees of gene hoecken
Van Kercken, Kloosters, en Kapell,
In plaets van dommer Leecken Boecken,
Een Beeltje stont, waer dat niet wel?**

Antvvoordt.

In geenderley manier; wy moeten
Niet wijser zijn dan onsen Godt,
Die noyt hem selven laet begroeten,
Tot zijner oneer, smaet, en spot;
4. En niet gewilt heeft dat door blocken,
En stomme Beelden, die geen kracht
Noch leven hebben, maer verlocken,
Sijn Volck te recht sal zijn gebracht:
Maer wel, door sulcke Prekens-woorden,
Die vol van vuur en leven zijn,
En oyt en oyt het hert doorboorden,
En zijn der zielen medicijn.

De XXXVI. Sondagh.

**Op de Wijse van de 10. Geboden, of Die door des Werelts woeste baren
&c.**

99. Vraghe.

1 Wat eyscht de Heere Godt in't Derde?

Antvvoorde.

Dit niet alleen, dat zijnen Naem
Door 't zweeren niet geschonden werde,
Noch door het vloecken sy infaem,
2 Maer, dat ick oock 't onnodigh zweeren,
En 't last'ren, dat verdoemlick quaet,
Op alle wijze van my weere,
En straff' die sulcken stuck begaet,
3 Op dat ick door mijn stille-zwijgen,
Den tooren Gods, die dapper brant,
Niet op mijn Ziel en Lijf en krijge,
En raeck in een vervloecten stant.

100. Vrage.

**4 Is dan het vloecken sulcken sonde,
Dat Godt die Lie'n oock straffen wil,
Die't niet en weeren alsse konden
En swygen op dat last'ren stil?**

Antwoorde.

5 Ja doch; daer wert geen snooder sonde
Noch schrickelijcker, in Gods oogh,
Als 't last'ren van zijn Naem bevonden,
Waerom hy oock tot een vertoogh
6 Van, hoe hy op de selv' ontstelt is,
En, hoes' hem tegen 't herte stoot,
By hem van outs dees' Wet gestelt is,
Van die te straffen met de doot.

De XXXVII. Sondagh.

Op de Wijse van den 23. Psalm.

101 Vraghe.

**1 En souwme dan om Godt heel niet t'onteeren
By synen Naem niet heyligh moghen sweeren?**

Antvvoorde.

Ja doch; als maer de Overheyt, en nooden

(Om waarhey stant te doen) ons daer toe nooden,
Of, dat Gods eer, en 's naesten heyl en zegen
Daer aen in tijt en noot veel is gelegen,

2 Want sulcken Eet, geset op dese gronden
Wert over al in Godes Woordts gevonden,
Soo was oock inden Ouden Testamente,
En 't nieuw Verbont, der Heyligen gewente,
Op sulcken wijs' by zijnen Naem te zweeren,
En door den Eet, Gods hoogheyte vereeren.

102. Vraghe.

**3 Macht wesen datmen oyt sijn Tongh verhuure
Om eenen Eet te doen by Creatuuren
Of Engelen?**

Antvvoorde.

In geenderhande wijze,
Want, na Gods Woort, en zijne Wetten wijsen,
Soo is den Eet, en 'trecht behoorlick zweeren,
Een aenroep van den Heyl'gen Naem des Heeren,

4 Waer mede wy voor zijn Gesicht betuygen,
Dat hy, die 't hert recht kent, staet als getuyge
Om soo wy wel, en na behooren zweeren,
Ons met zijn heyl en zegen te ver-eeren;
Soo niet, hy ons te huys soeck in zijn tooren:
Eer-daden, die geen Schepsels toe en hooren.

De XXXVIII. Sondagh.

Op de wijze vanden 103. Psalm.

103. Vrage.

**1 Wat wert doch in het Vierd' ons aenbevolen?
Antvvoorde.**

Eerst, dat het Ampt van preken, en de Scholen,
Gehouden werden in een goeden staet,
En dat ick oock op all' de Sabbath-dagen
Tot Gods Gemeent' te komen niet vertrage,
Maer my aldaer by tijts oock vinden laet,

2 Om 't Woort des heyls met open mont en ooren
Aendachtelick en vlijtigh aen te hooren;
Om na te vereysch des tijts, van Gods verbont,
De tekenen eerbiedigh te ontfangen,
En door 't gemeen Gebedt Godt aen te hangen,
En d' arme Lien te vullen hant en mont.

3 Ten and'ren, dat ick oock, soo langh ick leve
My van den wegh der boosheyt af begeve,
En onsen Godt door zijnen Geest, in mijn
Laet wercken, en, (daer toe ick seer verlange,)
Alsoo hier in dit dal met lust aenvange,
Dien Sabbath, die in eeuwigheyt sal zijn.

De XXXIX. Sondagh.

Op de wijze vanden 130. Psalm. Of Wilhelmus van Nassouwen &c. Of Gansch treurigh en verslagen &c.

104. Vraghe.

1 Wat wil ons 't Vijfde leeren?

Antvvoorde.

Dat ick mijn Vader lief,
En oock mijn Moeder eere,
En allesins gerief;
Dat ick mijn trouw bewijse,
Aen die Godt heeft gestelt,
Om my wel t'onderwijsen
In't geen' mijn welvaert gelt.

2 Dat ick my hare Leere
Gewilligh onderwerp,
En alsse straffen, eere,
Al gingt schoon wat te scherp:
Dat ick geduldigh drage,
Haer zwackheys onverstant,
Want Godt na zijn behagen
My stuurt door hare hant.

De XL. Sondagh.

**Op de wijze van, O Kers-nacht, Ofte Ach dat mijn hert en mijn ghedachten
&c.**

105. Vrage.

1 Wat wil de Heere doch in 't Seste?

Antwoorde.

Dat ick tot mijnes Naesten beste
Hem niet onteer, noch quaets, noch haet,
Noch doode met mijn qua gedachten,
Of barsse wesen, woort, of klachten,
En noch veel minder met de daet;

2 Maer, dat ick alle wraeck aflegge,
En noyt my werp, door doen of seggen,
In't een of 't ander ongeluck;
Want doch, de Goden op der Aerde,
Van Godt voorsien zijn met den Swaerde,
Tot weeringh van het Moorder-stuck.

106. Vraghe.

***3 Dan, dit Gebodt schijnt maer te spreecken,
Van doon, en niet van die gebreecken,
Die ghy voor heen hebt bygebracht?***

Antvvoordt.

Als Godt het doon verbiet, soo wetet
Dat hy haer wortels doot-slaen hetet,
En die al t'samen daer voor acht.

107. Vraghe.

***4 Is 't dan genoegh sijn even-naeste
Niet om te brenghen in sijn haeste
Daer van te vooren is gewaegt?***

Antvvoordt.

Neen toch; want als de Heer der Heeren
Verbiet, dat wy hem niet onteeren
Door haet, of 't geen hem voorts mis haegt,

5 Soo wil hy, datw' hem sullen minnen
Gelijck ons selven, en versinnen,
Wat vrientschap wy hem sullen doen;
En, soo veel mog'lick is, af keeren

Het geen' hem eenigsins mocht deeren,
Ja selfs met wel doen 't quaet vergoen.

XLII. Sondagh.

Op de wijze van Onse Vader &c. Of Psalm 117.

108. Vraghe.

1 Wat leert ons 't Sevende Gebodt?

Antvvoorde.

Dat Godt vervloecht het Hoere-kot,
En alle, die in daet en schijn,
De heyl'ge kuysheyt vyant zijn;
Soo dat men kuyschelijck hem schick,
Soo in, als buyten 't Huwelick.

109. Vraghe.

***2 Verbiet Godt dan al hier niet meer
Als dat men 't Huw'lick werpt om veer,
En breeckt alsoo dien heyl'gen bant,
Of pleegt een diergelijcke schandt,
Hoedanigh die oock wesen mocht
Daer toe de Sathan ons versocht?***

Antvvoorde.

3 Dewijl ons lijf en onsen geest
Een tempel zijn van d' Heyl'ge Geest,
Soo wil hy, dat wy in den treyn
Van onsen wandel, kuys en reyn,
En suyver zijn, gelijk 't betaemt
Dien, die Gods tempels zijn genaemt'

4 Waerom hy oock in tegendeel
Verbiet, en doemt in het geheel,
Onkuysche woorden, wercken, praet,
Gedachten, lusten, en gelaet,
En wat (wie 't is) of Vrouw of Man,
Daer toe in 't minste trecken kan.

XLIII. Sondagh.

**Op de Wijse van den 100. Psalm. Of Al hebben de Princen haren wensch
&c.**

110. Vraghe.

1 In 't Achtste wat wort daer verboon?

Antvvoorde.

Aldaer verbiet de Godt der Goon
Dat grove steelen niet alleen,
Dat d'Overheyt straft in't gemeen,
2 Maer oock, die snoode Dievery,
En die subtijle linckerny,
Waer door men onder schijn van recht,
Sijns even-naestens goet bevecht,
3 En, 't sy door munt en valsche maet,
Of woecker, zijne klauwen slaet
In't geen' daer aen men niet en heeft,
En daer ons even mensch af leeft:
4 Daer toe oock alle gierigheyt,
Waer door de mensch seer wert verleyt;
Beneven 't misbruyck van dat goet
Daer door het Lichaem wert gevoet.

111. Vrage.

5 Maer wat gebiedt u God alsdan?

Antvvoorde.

Dat, waer ick immer mach of kan,
(Alwaer 't oock in den verdtsten hoeck)
Ick 's naesten nut en voordeel soeck,
6 En doe met hem, gelijk ick wouw
Dat yder een aen my doen souw;
En trouwlick arbey nacht en dagh,
Op dat ick d' Arm' oock helpen mach.

De XLIII. Sondagh.

**Op de Wijse van den 24. Psalm. Of Gy Dochters Zions weest verheugt
&c.**

112. Vrage

1 Wat wil dat Negende Gebodt?

Antvvoorde.

Dat ick, tot mijnes naesten spot,
Geen valsch getuygenis en spreke,
Noch yemants woorden en verkeer,
Noch achterklappend' en onteer,
Of onverhoets zijn recht verbreke;

2 Maer allerley bedriegery,
En leugentael, en linckerny,
Als Satans eygen vuyle daden,
Op 't alderseerst vermy, en haet,
Ten waer ick wil door sulcken daet
Gods zwaren tooren op my laden.

3 Dat ick, het sy dan voor 't Gericht,
Of waer ick oyt mijn saeck beslicht,
De suyvr' en naeckte waerheyt spreke;
En oock mijns Naesten naem en eer,
Waer dat ick immer kan, vermeer,
En noyt my help met slimme streecken.

De XLIV. Sondagh.

Op de Wijse van den 23. Psalm.

113. Vraghe.

1 Wat eyscht de Heer van ons in't Alder leste?

Antvvoorde.

Dat niet de minste lust van sondens peste,
Die strijdigh is met een van all' zijn Wetten,
In't hert, met een gedacht' alleen, sich sette;
Maer ick op't alderhoogst die haet en vloecke,
En alle deugt met lusten doe en soecke.

114. Vraghe.

**2 Maer kunnen die, die sich aen Christus houden,
Dees' tien Geboon volkomen onderhouden?**

Antvvoorde.

Gansch niet; want selfs aen die die heyligst leven.

Daer toe maer een begin hier wert gegeven,
Doch soo, dats' in goed ernst sich daer toe strecken,
Om die alsins, waer't moog'lick, te voltrecken.

115. Vraghe.

**3 Waerom dan die soo scherp ons voorgehouden,
Daer niemant is die die kan onderhouden?**

Antvvoorde.

Op dat w' ons quaet beter leeren kennen;
En ons te meer aen Christus Jesus wennen,
Om met meer ernst, en lust, in alle hoecken,
Vergevinge van schult en straf te soecken:
4 Oock, om daer door te meer door zijn genade
Ons best te doen, van op zijn' heylge paden,
En na den eysch van zijne reyne wetten,
Den treyn van al ons doen alsins te setten;
Tot dat wy eens ten eynd' van alle saecken,
Hier na tot Gods volkomentheyt geraecken.

Van het Gebedt.

De XLV. Sondagh.

Op de wyse van't Vader Onse, of 117. Psalm.

116. Vraghe.

**1 Waerom is het Gebedt een plicht,
Die tot der Christnen laste ligt?**

Antwoorde.

Om dat het vande Danckbaerheyt
Die tot een yders laste leyt,
En Godt ons af-eyscht in zijn Woort,
't Voornaemst' is dat daer toe behoort:
2 Oock daerom, dat hy zijn genae,
Noch zijnen Geest, soo voor als nae
Vereeren wil, als aen die Lien,
Die sonder eenigh ommesien,
Hem daerom bidden, en met sanck
Gestadigh geven lof en danck.

117. Vrage.

**3 Wat wort vereyscht in een Gebedt
Daer Godt sijn hert en sin op set?**

Antvvoorde.

Daer toe is't dat voor eerst behoort,
Dat wy hem na sijn wil en woort,
Aenroepen hertlick om al dat
Dat in het selfde is vervat.

4 Ten and'ren, dat wy ons' elend
Recht leeren kennen tot dit end',
Op dat w'ons soo met hert en stem
Te meer vernederen voor hem,
En noyt staen voor sijn Majesteyt,
Als met de grootst' eerbiedigheyt.

5 Ten derden, dat wy t' aller stont
Stantvastigh houden desen gront,
Dat, schoon wy van sijn soet onthael
Niet waerdigh sijn de minste strael,
Hy efter na sijn woort, in al
Wat zaligh is, ons hooren sal.

118. Vraghe.

**6 Om wat voor dingen wil de Heer
Dat wy hem bidden weer en weer?**

Antvvoordt.

Om 't geen ons Lijf en Ziel aengaet,
En kortelijck beschreven staet
In't Vader ons', ons wel bekend.

119. Vrage.

Hoe luyt dat van't begin tot 't end?

Antvvoorde.

+7 Ons' Vader, die van tijd tot tijd

+In d'alderhooghste Heem'len zijt;

Dat uwen Naem met mont en hert

Van yder een gepresen werd'.

Uw' Koninckrijck neem' toe, o Heer!

En koom' alleynskens meer en meer:

8 Uw' Wil geschied' op Aerd', gelijk

+ Mat. 6.9.

+ Luc: 11.2.

Die wert betracht in't Hemelrijk.
 Geeft ons van daegh ons daeg'lix Broot,
 En onse schulden grof en groot,
 Vergeeft ons die, gelijk wy doen
 Aen die die ons het quade broen.

9 En leyt ons in versoekingh niet,
 Maer, so versoekingh ons geschiet,
 Soo help ons weder uyt het quaet,
 Dat ghy ons overkomen laet,
 Want u is't Rijck, de kracht, en eer
 In eeuwigheyt, ja Amen, Heer.

De XLVI. Sondagh.

Op de wijze van den 24. Psalm, of Gy Dochters Zions weest verheugt, &c.

120. Vraghe.

***1 Wat reden isser dat Gods Soon
 Ons leert, den Godt van alle Goon
 Aenroepen met de Naem van Vader?
 Antvvoorde.***

Op dat hy soo van stonden aen
 Wanneer men tot zijn Troon sal gaen
 Ontsteek en weck in ons te gader,
 2 Een kinderlijck' eerbiedigheyt,
 Gegront op dese sekerheyt,
 Dat hy, die sich laet Vader noemen,
 (Een eer waer van wy door zijn Soon,
 Die voor ons uyt stont duysent doon,
 Geraeckt zijn om zijn naem te roemen)

3 Soo weynigh afslaan sal, het geen
 Wy hem af bidden door ghebeen
 Gemetselt op een vast vertrouwen,
 Als onse Aerdsche Vaders, yet
 Dat in haer macht staet, en gebiet,
 (Als 't ons maer nut waer) weyg'ren souwen.

121. Vrage.

**4 Waerom is't dat ghy oock belijt,
Gy die daer in de Heem'len sijt?**

Antwoorde.

Op datwe van hem geen gedachten
En voeden, die zijn Majesteyt
Nadeeligh zijn door kleynigheyt,
Maer van zijn Almacht al verwachten.

De XLVII. Sondagh.

Op de wijze van den 92. Psalm: Of, Hoe sal ick u vergelden &c.

122. Vrage.

1 Welck is de Eerste Bede?

Antvvoort.

Uw' Naem geheyligt wert,
Dat is, geef ons een hert
Waer door wy uwe zeden,
En u, recht mogen kennen,
Om door het geen' ghy doet,
En yder prijsen moet,
Alsoo aen u te wennen:
2 Om uwe groote wercken,
Daer in uw goedigheyt,
En wijs' Almogentheyd,
Baerblijcklick is te mercken,
Op alderhande wijsen
Met alle vlijt en macht,
By dagen en by nacht,
Te roemen en te prijsen.

3 Oock, dat wy al ons leven,
En watwe slaen ter hant,
Te Water en te Landt,
Hier toe alleen begeven
Dat uwen heyl'gen Name
Gepresen en ge-eert

En niet en werd' verseert,
En daer op seggen Amen.

De XLVIII. Sondagh.

Op de wijze vanden 128. en 130. Psalm. Of hoe vrolijk en verheught &c.

123. Vraghe.

1 Welck is de Tweede Bede?

Antwoordt.

Uw' Koninckrijcke koom',
Dat is, ons ziel en leden
Regeert soo door den toom
Van uwen Geest, en woorden,
Dat wy soo lanx soo meer,
Gebonden aen uw koorden,
Bevorderen uw' eer.

2 Bewaert uw' heylge Kercken,
Vermeerderts' in getal,
Verstoort des Duyvels wercken,
Soo hier, als over al:
En wat voor list en lagen,
Sich heffen tegen u,
En tegens u behagen,
Ontdekt die Heere nu,

3 Tot dat u Rijck volkomen,
En vry van alle strijt,
Uw' Kind'ren sal toe komen
In spijt van die het spijt;
Daer in ghy al in allen
Sult wesen over al,
En door u wel-gevallen,
Ons vullen met geschal.

De XLIX Sondagh.

Op de Wijse van de Lofsangh Mariae, Ofte, O onbedachte Jeugt &c.

124. Vrage.

1 Welck is de Derde Bee?

Antvvoorde.

Uw' wil geschie, soo ree
Op Aerd' als in den Hemel,
Dat is, 't geen' ghy gebiedt,
Geeft dat sulx hier geschied'
Van ons, in dit gewemel,
2 Gelijck de Cherubins,
En al de Seraphins,
Verrichten uwe saecken;
En wy ons wil, die loos,
Verkeert is ende boos,
Verwerpen en versaecken.

De L. Sondagh.

Op de wijze vanden 23. Psalm.

125. Vraghe.

1 Komt segt my voort, hoe luyt de Vierde Bede?

Antvvoorde.

Ons daeglijcx Broot, o Heer, verleent ons heden,
Dat is, wilt ons van 's Lichaems noot versorgen,
Op datwe zien, dat noch al onse sorge,
Noch arbeyt, winst, noch 't aldernoestigt draven,
Oock selver niet uw' minst' en meeste gaven,
2 Ons eenigh nut en konnen doen, of helpen,
Noch inden dorst en honger yemant stelpen,
Ten sy dat ghy daer toe van uwent wegen,
Verleent, en schenckt dijn Goddelijcken Zegen;
Daerom wy oock op u alleen vertrouwen,
En voor ons Heer, en al besorger houwen.

De LI. Sondagh.

**Op de wijze van den 24. Psalm. Ofte, Gy Dochter Zyons weest verheugt,
&c.**

126. Vraghe.

1 Hoe luyt de Vijfde Bede doch?

Antvvoorde.

Vergeeft ons onse schulden, och!
Als wy doen onsen schuldenaren,
Dat is, vergeeft ons al dat quaet,
Dat ons soo slim en quaelijck staet,
En daer wy noch steeds aen vergaren.

2 En wilt, door Jesus Christus Bloet,
(Dat voor ons' sonden heeft geboet)
Noch nu noch nimmermeer toerek'nen,
Alsoo wy in ons Ziels-gewis
Gevoelen dit getuygenis,
En dese vast' en goede tek'nen,

3 Dat wy door uwes Geests genae,
Voornemens zijn, 't verdriet, en schae,
Dat sy in haer onrustigh leven
Ons 't onrecht hebben aengedaen,
Van herten telckemael weer aen,
Om uwent wille te vergeven.

De LII. Sondagh.

**Op de wijze O Kers-nacht, &c. Of, Ach dat mijn hert en mijn ghedachten,
&c.**

127. Vraghe.

1 Welck is de laetst' en Seste Bede?

Antvvoorde.

Leyt ons in geen versoeckingh mede
Maer vanden Boosen ons verlost,
Dat is, vermits wy van ons selven
Het onder-spit gestadigh delven,
Oock als de strijdt eerst was begost,

2 En wy onmachtigh zijn, de Werelt

Dus opgesmuckt, en soo bepaerelt,
 Met haren aenhangh te verslaen;
 Ja dit ons vleesch, en Satans machten,
 Haer best doen, om by dagh en nachten,
 Ons Ziel en Lichaem te verraen,

3 Soo wilt in onse Zielen wercken,
 En door u Geest ons steeds verstercken,
 Om kloecke wederstant te doen,
 Op datwe noyt de Vlagg' en strijcken,
 Noch voor de Vyandt oyt en wijcken,
 Maer door uw' sterckten hem verdoen.

128. Vraghe.

4 Maer hoe besluyt gy dese Beden?

Antwoorde.

Want u is 't Rijk in Eeuwigheden,
 De kracht, en oock de heerlijkheyt,
 Dat is, vermits ghy als een Koningh
 (Dien d' Opper-Hemel is ten Wooningh
 Van voor de tijden was bereyt)

5 Ons alle goet, en heyl wilt geven,
 Soo hier, als nae dit vluchtigh leven,
 En alles hangt aen u beleyt,
 Soo komen wy met onse Beden,
 In kracht van dien by u getreden,
 Tot lof van uwe Majesteyt.

129. Vrage.

6 Maer wat beduyt dat woortjen Amen?

Antvvoorde.

Dat is te seggen, dit al 't samen
 Dat ick door mijn Gebedt begeer,
 Sal Godt soo sekerlijck verhooren,
 En laten ingaen in zijn Ooren,
 Als ick 't versoeck tot zijner eer.

E Y N D E .

By-voegsel, Tot vervulling der ledige Bladeren.

Zangh, Over het Gebedt voor den Eten.

Op de Wijse van de Lof-zangh *Mariae*, Ofte O onbedachte Jeught, &c.

1

HEt oogh van yder een,
Verwacht op u alleen,
Gy geeft hen hare Spijse;
Gy opent uwe hant,
En voet het gansche Lant,
Meer als op eene wijse.

2

Almachtigh Godt, en Heer!
Die t'alles t'uwer eer
Uyt niet hebt willen bouwen,
En noch door uwe kracht,
En Goddelijcke macht,
Het weet te onderhouden.

3

Gy, die 't Volck Israel
Wist wonderlijck, en wel
Te Spijsen en te Laven
In sulcken wilden plas,
Daer niet te breken was;
Ey zegent ons uw' gaven.

4

Geeft dat het gene, wy
Soo mildelijck en bly,
(Gelijck met volle kruycken)
Tot 's levens onderstant,
Ontfangen van u handt,
Naer uwen wil gebruycken:

5

En dat wy boven dien,
Wanneer we sullicx sien,
O Vader! ons gewennen,
(Fonteyn van alle goet)
U met een gul gemoet
Daer voor altijd t'erkennen.

6

Maer geeft ons boven al,
Hier in dit tranen-dal
Te snacken, en te soecken,
Na Christi Jesu Bloet,
En 't Broot dat Zielen voet,
U Woort, en 's levens Boecken.

Zangh Over het Gebedt na den Eten.

Gestelt op de selve Wijse.

1

Wanneer we van u Broot,
In onsen hongers noot
Versadight zijn, door 't eeten;
Soo wilt ghy (Heere) niet
Dat wy, tot u verdriet,
U immermeer vergeten.

2.

Dies seggen wy u danck,
Voor uwe Spijs en Dranck,
Die ghy ons hebt gegeven;
Doch meest, dat ghy ons voet
Door Jesu Christi Bloet,
Tot d'Hoop van't eeuwich leven.

3.

Geeft dat ons Ziel en Hert,
Noyt in-gewortelt wert

In dese Aertsche dingen,
Die niemant in den noot,
Of uyre van de Doodt
Geluck en Heyl toe-bringen.

4

Maer dat wy t'aller tijt
Met wackerheyt en vlijt
Den Saligmaker wachten,
Tot dat hy komen sal,
En hier, en over-al,
Met d'Eng'len zijner machten.

Zangh Over het Morgen Gebedt.

Op de Wijse van den 100. Psalm.

1

WY dancken u, dat ghy de Wacht,
In dees' voorleden duyst'ren Nacht,
Ten platten Land', en in de Stadt,
Voor ons soo trouw'lick hebt gehad.

2

Heer, wilt ons allen, minst en meest,
Verstercken door u goeden Geest,
En geven dat w' ons gansch beleyt
Besteden in gerechticheyt.

3.

Geeft dat wy t'aller tijt verspien,
En met ons' oogen omme-sien,
Hoe dat u eer mach zijn verspreyt,
En hier, en over al verbreyt.

4.

Verlicht het oogh van ons verstant,
En alle duysterheden bant,
Gelijck de naere duysternis
Verdwenen en verdreven is.

5

Geeft dat wy leven, als't betaemt
 Dien, die Lichts-Kind'ren zijn genaemt,
 Ons sonden deekt, en die vergeet,
 Sy zijn ons Heer! van herten leet.

Zangh Over het Avont Gebedt.

Op de Wijse als vooren.

1

O Eeuwigh Licht! dat noyt verdwijnt,
 En door de duysterheden schijnt,
 Gy die der Sonden-Nacht verdrijft,
 En altijd even wacker blijft,

2

Gy hebt de Nacht tot rust bereyt,
 Gelijck den Dagh tot arrebeyt,
 Soo geeft nu dan dat ick met lust
 My nederlegge tot de rust.

3

En dat wy, als de Dageraet,
 En Son gesien wort op de Straet,
 (Met nieuwe krachten aen-gedaen)
 Tot ons beroepingh mogen gaen.

4

En mits de dagh niet is gedaelt,
 Of hebben hier of daer gedwaelt,
 Soo deekt (gelijck de duyster doet)
 Der Sonden-Nacht door Christi bloet.

5

Hout ghy (o goede Godt!) de wacht,
 En slaet op onse Zielen acht,
 Op dat geen onheyl ons en deer',
 Luyckt, en ontluycckt ons oogen weer.

Zang Over het Gebedt onses Heeren, ofte Vader Onse.

Op de Wijse als vooren, &c.

1.

ONS' Vader, die van tijt tot tijt
In d'alderhoogste Heem'len zijt;
Geheyligt werde uwen Naem
Van ons, (u Kind'ren) al te saem.

2.

Geeft dat u Koninckrijcke koom',
En loop' gelijk een snellen stroom.
U wil geschiede met een vaert,
Gelijk in d' Heem'len oock op d' Aerd'.

3.

Geeft ons van daeg ons daeglicx Broot,
En onse schulden grof en groot
Vergeeft ons die, gelijk wy doen
Aen die, die ons het quade broen.

4.

En leyt ons in versoeking niet,
Maer vrijt ons van des Ziels-verdriet:
Want u is 't Rijck, de Kracht, en Eer;
Jae, Amen, Amen, 'tsy soo, Heer.

EYNDE.